L'Agró Negre

La revista de DEPANA per als amants de la natura

10 ELS ESTIMAOCELLS

15 COVID 19 I NATURA

18 ENTREVISTA A MONTSERRAT COLELL

EL DELTA DE L'EBRE I EL CANVI GLOBAL

DEPANA

Lliga per a la defensa del patrimoni natural

www.depana.org

1/2020
Nº 38

LA DENÚNCIA

Entitat convidada:

AEMS-RIUS AMB VIDA

Dessecació del riu Flamisell per les hidroelèctriques

AEMS-Rius amb vida ha denunciat aquest passat hivern a la Fiscalia del Medi Ambient la dessecació del riu Flamisell causada per extraccions excessives d'aigua per part de diverses explotacions hidroelèctriques situades als municipis de La Torre de Cabdella, Senterada i la Pobla de Segur, les quals tenen les concessions caducades i, a més, no respecten les escales piscícoles obligades per la Llei de Pesca Fluvial de 1907 i la Llei de Pesca de 1942. El tram fluvial afectat inclou el LIC i la ZEPA de Serra de Boumort-Collegats, amb valors naturals molt singulars i rellevants, així com una Reserva genètica de truita de riu. Entre les espècies fluvials afectades trobem el llopet de riu *(Barbatula barbatula)*, el cranc de riu autòcton *(Austropotamobius pallipes)*, la truita de riu autòctona *(Salmo trutta fario)* i el barb comú *(Barbus graellsii)*. A banda d'això, els prop de 30km de riu afectat han alterat el conjunt de l'ecosistema fluvial i ripari, amb diversos hàbitats i espècies d'interès comunitari.

Es dóna el cas que les concessions de les minicentrals, datades del 1910 i 1911, inclouen explícitament l'obligació de respectar els apartats de la normativa de pesca fluvial que garanteixen la lliure circulació de peixos, a banda d'estar caducades, per haver ultrapassat el termini màxim de 75 anys des de la seva entrada en explotació. D'altra banda, les minicentrals denunciades no disposen de cabalímetres, limnígrafs i altres sistemes de control del cabal preceptius pels aprofitaments realitzats en domini públic hidràulic, d'acord amb l'Ordre Ministerial ARM/1312/2009.

A més de les vulneracions normatives ja esmentades, cal destacar l'incompliment de la Llei 42/2007, de Patrimoni Natural i Biodiversitat, el text refòs de la Llei d'Aigües (RDL 1/2001), el reglament del domini públic hidràulic (RD 849/1986), així com el propi codi penal, pels delictes de risc d'*"extracció o captació abusiva d'aigües"*(art.325), *"d'usurpació"* (art. 247) i *"defraudació"* (art.255).

◆ **AEMS - RIUS AMB VIDA**

El riu Flamisell. Foto © Josep Grau

DEPANA

JUNTA DIRECTIVA

Presidenta
Marta Gumà Bondia

Vicepresident
José Antonio García Moreno

Secretària General
Francesc Espinal Trias

Tresorer
Lluís-Xavier Toldrà Bastida

Vocals
Marc Alonso Martínez
Josep Mª Carrera Alpuente
Clara Casabona Amat
Mireia Olivé Obradors
Alonso Pallí Aguilera

L'Agró Negre - Número 37

Edita: **DEPANA**
C/ Sant Salvador 97
08024 Barcelona
Tel. 93 2104679 - Fax 93 2850426
www.depana.org

Consell de Redacció:
Toni Aparicio, Jordi Cebrián, Joan Cuyàs, Joan Maluquer, Lluís-Xavier Toldrà

Edició i maquetació: *Oriol Muntané*

Fotos de portada: Delta de l'Ebre.

La revista té una periodicitat semestral, i un tiratge de 1200 exemplars que s'envien gratuïtament als socis de l'entitat, i a les principals institucions i ONGs.
La seva finalitat és la sensibilització ambiental i la difusió de les activitats que DEPANA porta a terme, i està oberta a les reflexions respectuoses de qualsevol persona implicada en la lluita per a la sostenibilitat.
La publicació no es fa responsable de les opinions dels seus col·laboradors.

Imprimeix: Impremta Gràfiques Robert en paper ecològic BIO-TOP

Dipòsit legal: B-48225-2009

L'estat d'alarma decretat pel Govern a causa del virus COVID 19 ens ha obligat a assumir uns quants canvis en la vida de la nostra entitat, com es palesa en aquesta editorial. La impossibilitat de reunió ha implicat l'ajornament de l'assemblea de socis, el tancament del local i treballar des de casa per al personal de l'entitat, els voluntaris i la Junta. Moltes dificultats que tots coneixem bé des de la nostra pròpia experiència. No sabem quant durarà, però es dóna una primera paradoxa poètica: els indicadors ambientals no fan sinó millorar marcadament. La contaminació atmosfèrica s'ha reduït a la meitat a la urbs barcelonina en els primers dies d'aturada. No serà cap sorpresa que a nivell mundiaI els estàndards climàtics abandonin l'estat de preocupació durant aquest lapse de temps. I és que el nostre creixement econòmic mal entès, malauradament es fa sempre a costa dels recursos naturals i la biodiversitat, que evidentment és de tots, i especialment de les futures generacions. Un altre tema són els efectes laborals, econòmics o socials dels quals encara no en podem fer cap avaluació (potser no tots forçosament negatius –com el social-), però els índexs del nostre negociat no faran sinó mostrar la necessitat de les mesures preses per mitigar els efectes del canvi climàtic encara que causades per un virus. Ha hagut d'arribar una pandèmia perquè reaccionem.

Nogensmenys, no podem ser ingenus. De la mateixa manera que quan hi ha una riuada, els efectes més devastadors sobre l'ecosistema fluvial els causa la maquinària que "arranja" els "desordres" de la natura, en aquest cas pot succeir el mateix. Quan tornem a l'activitat, sortiran les urgències per recuperar el terreny perdut en matèria econòmica i sorgiran les presses per ampliar l'aeroport del Prat, el port de Barcelona, totes les autopistes, construir túnels arreu, accelerar els plans urbanístics… Tot de cop i ja! Lluny d'aprendre que hem de baixar el ritme per ser més durables, és poc probable que aquest temps de reflexió ens faci canviar de model de vida en el futur. Seguirem amatents, però cal escriure-ho abans no passi.

◆***La Junta Directiva de DEPANA***

Cabirol passejant pel riu Ripoll

El punt de vista de DEPANA

L'Avanç del nou PDU METROPOLITÀ.

DEPANA aporta un seguit de suggeriments per tal d'assegurar la preservació dels espais lliures que encara queden dins de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, i una nova visió de com hauria de ser el zoo de la ciutat.

Sortida de DEPANA i SOS Delta per descobrir els valors naturals de la pineda de Gavà.

Més de 40 anys després de l'aprovació del Pla General Metropolità de Barcelona del 1976, l'Àrea Metropolitana de Barcelona ha començat a tramitar el nou instrument urbanístic que l'ha de substituir. El nou Pla Director Urbanístic Metropolità de Barcelona haurà de fixar els usos del sòl en tot l'àmbit metropolità i adaptar els profunds canvis que s'han produït en aquest llarg període a la realitat actual. Aquest avanç de PDU és l'etapa inicial de la tramitació d'aquesta figura del planejament i es on s'han de realitzar les aportacions que puguin ser recollides en l'aprovació inicial, la següent fase. DEPANA ha fet una sèrie de suggeriments, l'objecte dels quals és blindar els espais lliures que encara queden a l'àmbit metropolità del procés urbanitzador. La superfície de l'Àrea Metropolitana de Barcelona és de 33.000 hectàrees, de les quals a hores d'ara el 48% del seu sòl està ocupat i la resta, una part important, es troba en claus urbanístiques que permeten la seva transformació, ja sigui en forma d'habitatges, equipaments, o en algun tipus infraestructures. És aquest sòl amenaçat, en el qual hem suggerit el seu canvi de classificació urbanística i que passi a ser sòl no urbanitzable, i dintre del no urbanitzable que esdevinguí sòl agrícola protegit, sòl forestal o parc natural.

Les pollancredes, un hàbitat a protegir.

Respecte a les propostes concretes de DEPANA, els sòls a protegir, a tall d'exemple, per trobar-se en connectors ecològics, ser espais de recàrrega d'aqüifers de valors paisatgístics, ser un indret afectat directament pel canvi climàtic o d'alt valor agrícola, serien els següents :

a) El sector del Joncs a Gavà

b) Espais al Voltant de l'Estany de la Murtrà a Gavà

c) Sector Parc de l'Alba-Centre Direccional a Cerdanyola del Vallès

d) Ampliació del espais naturals del Delta de Llobregat

e) Sector Pla de Ponet-Pla de Carta a Gavà

f) La Colònia Güell a Santa Coloma de Cervelló

g) El Pla de Reixac a Montcada i Reixac

h) Sector del Serral Llarg a Viladecans

i) Sector de la Font Pudenta a Montcada i Reixac

Una de les mancances que ha trobat DEPANA en aquest avanç de planejament, és la nul·la consideració que es té dels dos Plans directors urbanístics del Sistema Costaner, fet que implica deixar fora del blindatge urbanístic espais molt rellevants a efectes de connexió ecològica com són El Pla de Montgat, o els espais situats al Delta de Llobregat (Viladecans, Gavà, Castelldefels) Camí de les Filipines, Riera de Canyars, Estrella de Mar. En tots aquestes àrees s´ha demanat que en la seva aprovació inicial es tingui en consideració al seva vàlua ambiental i s'adaptin a claus de sòl no urbanitzable protegit. També des de DEPANA es proposa l'adaptació d'aquest PDU a les determina-cions del Pla Territorial Metropolità de Barcelona i es desprogrami definitivament el túnel Central de Collserola.

Com a proposta nova d'aquesta entitat, i que de ser assumida per les autoritats responsables d'aquest planejament urbanístic, podria ser molt important per a la preservació d'una part important del Parc Natural de la Serra de Collserola, és la d'ubicar el Centre d'Acollida d'Animals de Companyia (CAACB) a l'aparcament de l 'antic parc d'atraccions de Montjuic. El Pla especial que s'està tramitant actualment preveu la seva instal·lació dintre de l'espai no ocupat del cementiri de Collserola. Amb aquesta proposta, que afecta una superfície de 6 hectàrees, el parc no hauria d'admetre al seu interior un ús que no li és propi i que malmet una part del mateix, i aquest equipament, la funció del qual és bàsica pel benestar animal ja que l'actual centre està en pèssimes condicions, estaria en un lloc molt més accessible per a la ciutadans de Barcelona.

●●● *"La cria en captivitat s´hauria de limitar a espècies de fauna en perill d'extinció amb la finalitat de la reintroducció al seu medi natural."*

UNA NOVA VISIÓ DEL ZOO DE BCN

Una altra proposta de DEPANA consisteix en la redefinició dels objectius de l'actual Parc Zoològic de Barcelona. El nou zoo hauria de ser un espai molt més integrat en el conjunt del Parc de la Ciutadella, amb unes noves funcions dirigides a preservar espècies de fauna autòctona i exòtica. La cria en captivitat s´hauria de limitar a espècies de fauna en perill d'extinció amb la finalitat de la reintroducció al seu medi natural. S'adquirien espais naturals en països amb fauna amenaçada, amb la compra d'aquests habitats i la seva protecció es podria reintroduir la fauna criada en les instal·lacions del zoo. El zoo de Barcelona amb la seva experiència gestionaria aquestes reserves de fauna salvatge conjuntament amb les autoritats locals, aquesta gestió donaria feina a les poblacions locals i les implicaria en la conservació de la natura. Creiem que aquestes haurien de ser les funcions d'un zoo del segle XXI i no una simple col·lecció d'animals per a la seva observació.

En definitiva, la tramitació del nou planejament que ha de substituir el Pla general Metropolità del 1976 ja ha començat, i tot i ser una fase molt embrionària, DEPANA ja ha presentat un suggeriments dirigits a mantenir lliures d'ocupació els sòls metropolitans no urbanitzats. Es bàsic que els espais agrícoles i naturals que resten en aquesta conurbació de més tres milions de persones, passin a ser espais, naturals o agrícoles, protegits per al manteniment de la qualitat de vida dels seus habitants actuals i futurs.

◆ **Francesc Espinal**

Davant la mort de l'ós Cachou

Mai és una bona notícia per als conservacionistes la mort d'un ós bru a la Val d'Aran. Especialment quan es tracta d'un mascle adult, sà i en bones condicions que ha superat sense problemes la hibernació. Els indicadors sobre ell semblaven òptims i, a més, estava cridat a aportar el seu llinatge a l'homogènia colònia ursina de casa nostra. Ell era l'únic descendent conegut de Balou (mort en accident fa uns tres anys) i, per tant, aportava important variacions en la genètica successòria dominant del veterà Pyros (desaparegut i donat per mort l'any passat, en principi per causes naturals als 30 anys). Aquesta frustració no ens ha de conduir a especular sobre aquest trist final. Tampoc les tèbies reaccions oficials de presentar-lo com un "ós conegut per la seva ferocitat" ens han de desviar del rigor, que és l'únic capital al qual podem apel·lar.

En aquests moments de confinament no estem en condicions de verificar directament cap dels esdeveniments, més enllà d'esperar que els organismes responsables (Conselh Generau d'Aran i Generalitat de Catalunya) compleixin amb les seves obligacions. Igualment, hem d'esperar les conclusions definitives de la necròpsia de l'animal i la seva ulterior anàlisi toxicològica per poder emetre un judici de valor amb tots els elements. Òbviament estem amatents a la situació i segons dictamini l'examen acurat per part de la unitat encarregada de la Facultat de Veterinària de la UAB, prendrem un posicionament. De moment entenem que més enllà d'expressar la nostra profunda preocupació, seguim pendents de la informació que se'ns faci arribar i que aquesta sigui fiable, transparent i rigorosa. En el moment de tancar aquesta edició, s'ha filtrat que aquests resultats no es faran públics perquè la jutgessa d'instrucció de Vielha ha acordat el secret del sumari. Sembla que els pitjors auguris es compleixen i tot indica una conducta delictiva rere la desaparició d'aquest plantígrad.

Cal recordar que l'ós bru és una espècie protegida i catalogada en perill d'extinció. Qualsevol intervenció humana que hagi pogut tenir a veure amb aquest luctuós esdeveniment és revisable en seu penal com un presumpte delicte contra la fauna amenaçada. Per tant, és obvi que no restarem indiferents a qualsevol dada que es pugui verificar en aquesta línia.

DEPANA ha estat en primera línia de la defensa de l'ós des de 1987, tot aportant dades de la relicta població que hi havia

Imatge de quan va ser trobat l'ós mort, llavors es deia que potser estimbat. Foto © Cos d'Agents Forestaus del CGA

en aquell moment. Igualment, l'entitat va dur una campanya discreta però constant de sensibilització ambiental en escoles de les comarques pirinenques que tenen óssos entre el 1997 i el 2011, cosa que hem pogut reprendre aquest 2019. Actualment fem també seguiment sobre el terreny dels indicis dels plantígrads (especialment a la primavera), tot mantenint un contacte regular amb tots els sectors socials i econòmics concernits, motiu pel qual cal ser prudents abans de pronunciar-nos.

◆ **Lluís Xavier Toldrà**

El Turó de l'Enric, més a prop de ser salvat

El govern municipal de Badalona ha anunciat el desbloqueig del projecte de construcció d'un tanatori al Turó de l'Enric. Les negociacions amb l'empresa han culminat amb un acord per construir-lo al polígon industrial proper de les Guixeres. El Consistori s'ha compromès a iniciar els tràmits urbanístics per articular-ho i blindar la preservació d'aquest indret. Després de la pressió de diferents col·lectius, associacions de veïns i comerciants, ha decidit fer marxa enrere i ha arribat a una entesa amb els promotors tot protegint aquest espai natural i reubicant l'activitat projectada fora del Turó de l'Enric i el Torrent de la Font.

El terreny que ara té previst ocupar el tanatori ja havia estat rebutjat en les anteriors negociacions entre l'empresa promotora i l'anterior equip de govern, motiu pel qual caldria saber també quines han estat les noves condicions que ho han fet possible. Se sap que la intenció inicial que proposava l'empresa del tanatori era una instal·lació amb quatre sales de vetlla, sense la intenció d'incorporar un crematori.

El mèrit d'aquest èxit, després de més de quatre anys de lliuta correspon al col·lectiu Salvem el Turó de l'Enric, nascut a partir de la inquietud dels veïns. La Plataforma ha sabut galvanitzar unes lluites fins llavors inconnexes que treballaven per a la dignificació del Torrent de la Font i els entorns escolars. Aquest nou impuls els va fer treballar conjuntament i aglutinar badalonins de barris com Bufalà, la Morera, Pomar, Sant Roc i d'altres, així com comerciants d'aquests barris, quan veien en perill la seva activitat a la zona davant la intenció inicial d'ubicar una gran superfície al turó.

A la Plataforma s'hi va adherir tot un munt de gent que va anar agafant consciència de la necessitat de protegir aquest humil espai natural interurbà, dels pocs que queden a la ciutat sense edificar, i de l'hàbitat que ofereix amb la seva flora, fauna i formacions geològiques.

Aquest col·lectiu plural, representatiu dels interessos de la gent, ha aplegat perfils socials molt diversos en favor de la preservació d'un dels pocs espais naturals que queden per als veïns de la ciutat. Un exemple a seguir. Som a un pas de veure protegit el Turó de l'Enric definitivament!

◆**Lluís Xavier Toldrà**

Derogat el Mapa Eòlic

El Decret llei 16/2019 de 26 de novembre va aprovar unes mesures urgents per a l'emergència climàtica i l'impuls de les energies renovables, tot desenvolupant l'Acord del Govern de la Generalitat de 14 de maig de 2019. Ambdues mesures són una tímida mostra de bona voluntat de l'executiu català per intentar pal·liar els problemes que ens està generant ja aquesta situació. També és cert que es van prendre davant la imminència de la Cimera de Madrid de novembre de 2019, com a petita exhibició de muscle davant la poca operativitat de la resta d'entitats estatals i locals. Certament, el panorama normatiu espanyol en matèria de renovables és per plorar i a Catalunya la Llei 16/2017, del canvi climàtic, segueix sent formalment innovadora i avançada.

Dit això, no cal ser molt sagaç per llegir la trampa clamorosa que conté aquest Decret llei bàsicament d'exclusiu impuls de l'energia i de poca contenció del canvi. Rere l'emergència, les bones paraules i la venda mediàtica del producte, no se'ns pot amagar la derogació dels Decrets 174/2002 i 147/2009 que regulaven el sector de les centrals eòliques i fotovoltaiques quant a implantació territorial. Afavorir més generació energètica a costa del què sigui, especialment amb el mínim de limitacions possibles, no ens passa desapercebut. Els arts. 8 i 9 del D-llei 16/2019 expressen que "es consideren zones no compatibles amb la implantació de parcs eòlics els espais naturals d'especial protecció (ENPE), les zones d'especial protecció de les aus (ZEPA) i els espais naturals inclosos al PEIN de superfície inferior a 1.000 ha. Això no obstant, mitjançant estudis i anàlisis específics, que s'han de reflectir en un pla territorial sectorial, es pot modificar i precisar aquest criteri." En aquest país on les excepcions sempre són norma, ja sabem què passarà: barra lliure i cas a cas. S'ha acabat la prudència: en nom d'aquesta emergència s'han de poder aixecar els aerogeneradors ràpid i arreu!

En realitat és més destrucció per al territori... En aquest sentit recolzem plenament el Manifest de la Federació Ecologistes de Catalunya que demana la derogació d'aquesta normativa. No ens cansarem de repetir que l'única mesura efectiva de reducció, mitigació i/o adaptació al canvi climàtic és la conservació de les superfícies naturals i relativament lliures d'intervencions

Aerogeneradors de Montmaneu. Foto: J. Cebrian

humanes: Boscos, aiguamolls, pastures, agricultura extensiva... La resta són excuses i en aquest cas és una mesura de supressió d'obstacles per produir més energia i punt. Cap mesura de reducció del consum, de descentralització productiva, d'alliberament real del mercat... No anem gens bé.

◆**Lluís Xavier Toldrà**

Puri Canals, Creu de Sant Jordi 2020

Us volem fer anivent que l'ex presidenta de DEPANA Puri Canals ha estat guardonada enguany amb la Creu de Sant Jordi. Un premi que l'honora per la seva trajectòria personal i professional, del qual ens n'alegrem profundament. Doctora en biologia, va començar l'activisme a la seva Tarragona natal com a membre del Grup excursionista de la ciutat "L'Aglà" amb, entre d'altres, l'oposició al mini-transvassament de l'Ebre i la defensa de l'espai litoral de la Punta de la Móra. Posteriorment va ingressar a la Junta de DEPANA, tot possibilitant la Lliga d'entitats al 1992, i esdevenint-ne Presidenta del 1994 al 2010. Durant el seu exercici l'entitat va obtenir el primer projecte LIFE a Catalunya destinat a una ONG (precisament adreçat a la conservació de la Punta de la Móra), a banda d'encetar una intensa tasca de caire internacional. També va ser vicepresidenta de la Unió Internacional per la Conservació de la natura UICN durant 4 anys, tot aconseguint que el Congrés Mundial d'aquest organisme (que inclou també la seva l'Assemblea) se celebrés a Barcelona durant el 2008.
Actualment presideix MedPan l'entitat que aplega els gestors de reserves marines mediterrànies, amb seu a Marsella. És una de les primeres autoritats mundials en conservació d'espais marins i litorals i una referència en la temàtica del canvi climàtic. Actualment és vocal del Consell assessor per al desenvolupament sostenible (CADS). Aquest reconeixement fa justícia a una vida dedicada a la natura i la seva defensa, cosa que era increïble que fins ara hagués passat desapercebuda per als nostres governants. Mentre preparem un article més ampli sobre aquest premi, la nostra més sincera felicitació!

◆**Lluís Xavier Toldrà**

El dia més trist per al riu Besòs

El riu Besòs no oblidarà fàcilment l'11 de desembre de 2019. Aquell dia les aigües del riu Besòs baixaven en flames. L'empresa Derpin, dedicada al reciclatge de dissolvents i residus industrials, patia un incendi a la seva planta de Montornès del Vallès que va acabar vessant al riu una quantitat considerable de dissolvents. La fauna piscícola del riu Besòs, que tants anys havia costat recuperar, patia un fort impacte negatiu. Anguiles, bagres, barbs de muntanya, llopets de riu i carpes agonitzaven i morien intoxicats. La mortalitat de peixos era pràcticament total en els primers 6 kilòmetres aigües avall del polígon industrial on es va produir l'incendi. Durant unes hores, els habitants de quatre poblacions properes restaven confinats i els trens no paraven a l'estació de Montornès, en espera de valorar el nivell de contaminants nocius per a la salut que s'havien incorporat a l'atmosfera.

Els bombers treballaven intensament, però les aigües per ofegar el foc barrejades amb els dissolvents emmagatzemats a la planta arribaven a un riu Besòs que transcorre a només uns quants metres d'aquest polígon industrial. Les imatges d'un reguerol de líquid en flames arribant el riu i de la mortalitat massiva de peixos corrien com la tinta i apareixien a tots els mitjans de comunicació. El Parc Fluvial del Besòs, entre Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià de Besòs, va romandre tancat durant uns dies. El vessament va deixar una petjada de destrucció que es va suavitzar en els darrers 9 kilòmetres de riu a causa de l'efecte de dilució de rieres, afluents i depuradores. Les primeres valoracions sobre el terreny eren contundents respecte a l'impacte causat. Dies més tard van aparèixer notícies intentant "endolcir" els efectes causats, com si una mortalitat massiva de peixos o l'abocament al mar de milers de litres de dissolvents no fos un problema greu. Les valoracions un mes després del desastre van corroborar que l'impacte havia estat molt greu.

El riu Besòs trigarà anys a recuperar-se totalment d'aquest episodi, encara que els peixos de les zones no afectades o dels indrets on hi ha hagut major supervivència començaran a recolonitzar naturalment la zona més afectada entre Montornès del Vallès i Montcada i Reixac. Però això no és una excusa per oblidar i passar pàgina dels fets succeïts. La Generalitat havia imposat un parell de sancions a aquesta empresa, però no van ser suficients per prevenir un desastre d'aquesta magnitud. Algunes associacions (Ecologistes en Acció, DEPANA i AEMS-Rius amb Vida) tenim coordinats els nostres juristes a fi de presentar una denúncia. Existeix molta legislació ambiental que empara la nostra decisió i esperem que la justícia obligui als responsables a, com a mínim, restaurar el mal produït. Una obligació jurídica que no hauria de ser extraordinària i que cada dia veiem en altres tipus de successos.

◆ **Josep Grau i David Perpiñán**

Peixos morts retirats del riu Besòs després de l'accident

De la COP 25 a la COVID-19

Un recorregut des d'IFEMA cap a la natura

Comparar el passeig pel recinte firal d'IFEMA (Madrid) les primeres setmanes de desembre de 2019, durant la celebració de la 25ena Conferència de les Parts contractants del Conveni marc de Nacions Unides sobre el canvi climàtic (CMNUCC), coneguda com a COP 25; amb el mateix passeig el març i abril de 2020, durant la transformació d'IFEMA en hospital de campanya contra la Covid-19, ens pot semblar un exercici totalment absurd, ja que a primera vista aquests dos períodes i situacions no tenen res a veure l'un amb l'altre. Però, de fet, res més allunyat de la realitat, en aquest mateix espai, i en escassament tres mesos de diferència, a IFEMA s'han posat de manifest, si més no, dos aspectes nefastos que s'amaguen darrera les nostres accions i transaccions quotidianes: la ***insostenibilitat*** *del model de món en que vivim i la* ***inoperància política*** *que estem consentint als nostres governants des de fa dècades.*

Si hi ha una cosa que a dia d'avui ja hauríem d'haver après com a societat, és que parlar de medi ambient i parlar de salut és parlar del mateix. La única diferència és des de quina finestra guaitem i quins paràmetres mesurem, però de fet tot es redueix a processos biològics en constant equilibri dinàmic; i al final del que es tracta és de **garantir l'homeòstasi**. Homeòstasi de la qual tots en depenem, ja sigui internament pel que fa al nostre organisme en singular, com externament com organismes integrants d'una sola biosfera.

La COP Blava

La COP 25 es va caracteritzar per la manca d'ambició política. Malgrat les grans expectatives posades en aquesta darrera conferència abans de l'entrada en vigor dels Acords de Paris -i els esforços de la Ministra per a la Transició Ecològica- els resultats del pacte "Xile-Madrid, temps d'actuar" han estat decebedors; fins i tot per al secretari general de les Nacions Unides, António Guterres, que després de la clausura de la COP més llarga de la història va declarar que *"La comunitat internacional ha perdut una oportunitat important de mostrar una major ambició en mitigació, adaptació i finançament per a afrontar la crisi climàtica"*.

Així, la regulació dels mercats de carboni globals, edificats sobre una comptabilitat respectuosa amb el medi ambient, era un de los imperatius de l'Acord de París en els quals no hi ha hagut cap avenç. Tampoc s'han adoptat solucions per al sistema de finançament per respondre a grans desastres naturals, ni a la crisi derivada dels migrants climàtics; tot i que l'ONU estima en més de 140 milions les persones que hauran de deixar les seves llars d'aquí al 2050 per raons climàtiques.

Malgrat la decepció, per mitjà de les Contribucions Nacionals Determinades (NDC, en anglès), la COP 25 ha establert les bases per poder evitar que la temperatura augmenti més de 1,5 °C.

●●● *"La COP 25 es va caracteritzar per la manca d'ambició política. Malgrat les grans expectatives posades en aquesta darrera conferència abans de l'entrada en vigor dels Acords de Paris -i els esforços de la Ministra per a la Transició Ecològica- els resultats del pacte "Xile-Madrid, temps d'actuar" han estat decebedors"*

Moment de la inauguració de la COP25 a Madrid

El pacte "Xile-Madrid, temps d'actuar" estableix uns objectius de reducció més ambiciosos que els vigents, que caldrà que els països presentin ja de cara al 2020.

Pocs han estat els elements de satisfacció de la conferència. Un d'ells ha estat constatar que per fi el món dels "experts negociadors" en canvi climàtic ha acceptat la importància clau de **l'oceà com a regulador del clima** (ha absorbit el 90% de l'excés de calor que s'ha generat des de la revolució industrial). Per això, la reunió ha estat batejada per primera vegada com COP Blava (Blue COP) per ressaltar que l'oceà és al bell mig del clima i que contribueix a modificar tota la química planetària . No obstant, els reptes necessaris per protegir l'oceà i els seus ecosistemes no han estat ni debatuts. Esperem que les actuals negociacions del Conveni de Diversitat Biològica (CDB) per a establir el nou marc legal post 2020, permetin avançar en complementarietat.

També, en l'àmbit social, un nou Pla d'Acció de Gènere pera als propers cinc anys ha estat aprovat, per tal de garantir la participació de les dones i les nenes en les polítiques que les han de protegir dels impactes i conseqüències del canvi climàtic. Un altre element positiu ha estat la forta presència de joves, molts d'ells motivats per la Greta Thunberg, que manifesten no confiar en els polítics per fer front al canvi climàtic i reclamen més pes de la ciència en les decisions. Sens dubte dos elements encertats, però del tot insuficients per avançar.

●●● *"La societat humana esta en perill per la degradació accelerada dels sistemes naturals de suport a la vida de la Terra."*

Una vacuna per a la Covid-19

Tornant al recinte d'IFEMA, els mesos de març i abril ens trobem amb una crisi què, lluny de ser tan greu com la crisi climàtica, ha sacsejat la societat occidental de forma més directa, immediata i sobretot perceptible. Ara no hem vist debats ni acords polítics d'alt nivell, simplement acció directa d'atenció a les víctimes de la pandèmia pel Covid-19, en una situació de col·lapse dels equipaments sanitaris.

Des que la pandèmia ha arribat, no parem d'escoltar missatges sobre la necessitat d'invertir més en sanitat i en salut publica i la urgència per a trobar medicaments i vacunes efectives. No puc estar mes d'acord amb aquestes demandes i en la seva prioritat per tal de salvar el màxim de vides, però crec que ens quedaríem molt curts si ens limitem exclusivament a aquestes actuacions. En primer lloc, crec que cal exigir responsabilitats als que han anat minvant els pressupostos públics destinats a aquests objectius -i recordar que són els mateixos individus que han menystingut el medi ambient i els problemes de canvi climàtic. I en segon lloc, em sembla fonamental fer una anàlisi exhaustiva i sistèmica d'on rauen les veritables causes d'aquesta pandèmia i dels riscs que comporta de cara al futur no resoldre-les.

●●● *"Crec que cal exigir responsabilitats als que han anat minvant els pressupostos públics destinats a aquests objectius -i recordar que són els mateixos individus que han menystingut el medi ambient i els problemes de canvi climàtic"*

L'informe sobre la salut planetària publicat per l'IPBES (Plataforma intergovernamental per a la biodiversitat i els serveis ecosistèmics) el 2019, conclou que **la societat humana està en perill per la degradació accelerada dels sistemes naturals de suport a la vida de la Terra**. Segons han advertit els principals experts mundials en biodiversitat, és molt probable que la pandèmia de Covid-19 vagi seguida de brots de malalties encara més mortals i destructives, tret que s'acabi ràpidament la seva causa primària (la destrucció desenfrenada del món natural).

Hi ha una única espècie responsable del canvi climàtic i hi ha una única espècie responsable de la pandèmia Covid-19. La mateixa que és responsable de la pèrdua de biodiversitat i la destrucció de la natura: l'espècie humana. No obstant, culpar la nostra espècie de forma generalitzada és una forma de desviar l'atenció d'aquells individus i estructures

●●● *"És molt probable que la pandèmia de Covid-19 vagi seguida de brots de malalties encara més mortals i destructives, tret que s'acabi ràpidament la seva causa primària (la destrucció desenfrenada del món natural)."*

socials i econòmiques que tenen un paper de lideratge i responsabilitat en la presa de decisions que comporten aquesta destrucció. Les pandèmies recents són una **conseqüència directa dels sistemes financers i econòmics mundials** que premien el creixement econòmic a qualsevol cost. Però no oblidem, que hi ha moltes més persones al món que en són víctimes, que no pas que en treuen profit. Com sempre es tracta d'humans enfront d'humans. Res de nou a la història de la humanitat, però ara ens cal decidir, i ràpid, de quin costat estem.

Segons el secretari general de l'ONU, António Guterres, els governs han d'aprofitar l'oportunitat de "tornar a construir millor" després de la pandèmia, creant societats més sostenibles i resistents. Per tant, és urgent que els països enforteixin la normativa ambiental i pensin en la **salut comuna mundial** en les seves decisions. Cal que es reconeguin les interconnexions complexes entre la salut de les persones, els animals, les plantes i el nostre entorn compartit, terrestre i marí, i les seves relacions amb el clima. També cal que s'afavoreixin els sistemes de salut publica dels països més vulnerables, on els recursos estan limitats i mancats de finançament . No podem seguir condicionant-los amb ajuts al desenvolupament que prioritzen els interessos de l'economia occidental, ni tampoc es tracta d'un senzill altruisme; es tracta d'invertir en interès de tots per evitar futurs brots mundials.
Podem triar entre reforçar els sistemes econòmics malaltissos que ens han dut aquestes crisis, o podem recuperar-nos millor i sortir-nos-en més forts i més resistents. Per fer això, ens cal triar polítiques i accions que protegeixin la natura, de manera que la natura ens ajudi a protegir-nos de pandèmies i del canvi climàtic.
Com bé diu Fernando Valladares, investigador del CSIC: **"la vacuna del coronavirus ja la teníem, i ens l'hem carregat"**.

◆**Purificació Canals**
Dra. en Ciències Biológiques

L'home que estimava els ocells

"La fascinant experiència de l'Eduard Viver, que d'un passat com a caçador passa a crear un projecte engrescador a partir de caixes niu, els Estimaocells, com a rèplica als tradicionals espantaocells, destinat a promoure la conservació de la fauna i involucrar la població en la seva defensa."

L'Eduard Viver era un nano com qualsevol altre. Nascut a ciutat, passava els caps de setmana i les vacances a Vallbona de les Monges, i, tenint la natura a tocar, es distreia caçant papallones amb un amic del poble. Als 8 anys el pare li va regalar una escopeta de balins, i això li canvià la vida. Seguidor entusiasta de Félix Rodriguez de la Fuente, un treball escolar disseccionant unes egagròpiles li va obrir tot un món nou que el va consagrar amb la natura. Tanmateix, la fascinació per les armes el van decantar vers la caça, activitat que, a partir dels 14 anys, practicava amb fruïció amb la colla d'amics i el guarda del poble i que li ocupaven la major part del temps que estava per Vallbona. Amb el temps, l'afició cinegètica va derivar gairebé en obsessió i l'Eduard tenia diverses armes, sovint carregades, a casa i al cotxe, per no desaprofitar cap ocasió.

L'Eduard s'adonava, d'altra banda, que moltes espècies cinegètiques, com el conill i la perdiu, anaven minvant, i va començar a emprendre iniciatives per canviar aquesta situació. D'ací va nèixer el projecte de les petricaixes, o caixes-niu encaixades dins de murs de pedra, pensades sobretot per a rapinyaires nocturns, moment en què va adonar-se del gaudi que podia experimentar-se amb la mera contemplació de les aus. Algunes coneixences dins del món ornitològic i conservacionista, com la del Jordi Baucells, així com la pròpia reflexió sobre la seva relació amb les armes i els valors a transmetre als seus fills petits, el van dur definitivament a bescanviar l'escopeta per un parell de prismàtics i a voler reconduir la seva pulsió cinegètica vers la realització d'accions postives envers la fauna, sobretot ornitològica.

Els Estimaocells en comptes dels espantaocells

Els Estimaocells, o "espantaocells" transmutats amb una caixa niu on hi haurien de tenir el cap, que podem veure per molts indrets de la Catalunya Nova, és l'obra principal i més visible de l'Eduard. Malgrat la seva aparença vistosa, els estimaocells no són un conjunt de caixes niu ni un intent d'exorcitzar l'odi atàvic de la pagesia envers els petits fringílids i rapinyaires responsables de la minva de collites i de la depredació de la petita fauna cinegètica. Molt més que això, els estimaocells és un projecte per conservar la fauna que pretén involucrar tota la població i fer-li canviar la seva percepció de la natura. El més rellevant és el vincle social que s'estableix entre adults i nens

Visió general dels estimaocells plantats a la cruïlla dels Estimaocells.
Foto: Joan Maluquer

i entre tota la comunitat que s'aglutina entorn aquest projecte. El passat de l'Eduard li dóna molt bona entrada entre els caçadors i propietaris rurals, així com la resta de famílies de Vallbona, de manera

L'Eduard Viver (esq.) i l'autor de l'article davant d'un estimaocells cineasta.
Foto: Eduard Viver

●●● *"Els Estimaocells és un projecte per conservar la fauna que pretén involucrar tota la població i fer-li canviar la seva percepció de la natura"*

Festa dels estimaocells, el 3 d'agost de 2019, a Vallbona de les Monges Foto: Eduard Viver

que mitjançant el projecte Estimaocells cada família de la vila dissenya el seu Estimaocell i el "planta" a la cruïlla dels Estimaocells. Cada 3 d'agost, en plena setmana cultural, tota la comunitat es reuneix i arregla els seu estimaocell (o n'afegeix de nous), en una mena de ritual col·lectiu de renovació de vots naturalistes.

A partir d'ací, i amb un treball constant de seducció ambiental, han anat sorgint propietaris que cedeixen cabanes de pedra, coberts i altres instal·lacions on situar caixes niu d'òliba, mussol, xoriguer, mallarengues i altres espècies d'ocells, o bé que s'impliquen en altres projectes impulsats per l'Eduard i el seu equip.

El que segurament ha tingut més èxit és el vidre espia, col·locat en diverses cabanes i aixoplucs de pedra, sovint aprofitant les cogules (petites depressions creades fa segles per acumular l'aigua) o bé directament creant noves bassetes, on hi acudeixen els ocells per beure. L'Eduard ha constatat que la possiblitat de veure de prop la fauna juga un paper transformador de les consciències d'infants i adults i, ultrà això, té un efecte mimètic: molts propietaris volen tenir el seu propi observatori i, fins i tot, s'ha arribat a crear una certa rivalitat per veure qui té més observatoris i en quin d'ells s'hi veuen més ocells. A més, els 15 observatoris actuals ofereixen la possibilitat de llogar-los a uns preus ben assequibles –només 20€/sessió–, com una activitat agrícola accessòria.

Observatori de fauna amfíbia i aquàtica, inaugurat el 2019, al costat del riu Maldanell Foto: Eduard Viver

●●● "L'Eduard ha constatat que la possiblitat de veure de prop la fauna juga un paper transformador de les consciències d'infants i adults"

Els Estimaocells compten amb moltes rèpliques

L'èxit dels Estimaocells ha generat l'aparició de "rèpliques" a diversos indrets, com ara Sant Antolí, Bellpuig, El Bruc o Sant Martí de Maldà, amb motivacions de caire divers: artístic, naturalista o activitat comunitària; fins i tot a La Figuerosa s'ha instal·lat un estimaocells com a símbol de la protesta contra la megaplanta de compostatge que es vol instal·lar a la partida dels Plans de Conill. En cap d'aquest casos, però, l'Estimaocells ha assolit les sinèrgies cercades en el projecte original, potser perquè hi mancava una o diverses ànimes impulsores o per desconeixement dels objectius profunds que van motivar la creació del projecte.

La creació de l'Espai Maldanell

La penúltima gran actuació de l'Eduard, la Minerva i el Marc ha estat convèncer un veí de Vallbona –l'Eduard de cal Pons– per transformar una curiosa instal·lació de formigó armat vora riu en un observatori de fauna aquàtica i amfíbia modèlica, tasca que només amb un esperit indòmit, molta tenacitat i una gran capacitat de treball ha estat possible de realitzar.
I ara si, la darrera! El que podríem considerar la culminació del projecte Estimaocells ha estat la creació de l'Espai Maldanell, impulsat pel consistori de Vallbona i finançat amb fons LEADER, què és un centre d'interpretació dels ecosistemes naturals i la biodiversitat de Vallbona de les Monges, el qual ret homenatge i explica el projecte Estimaocells, els observatoris de natura del municipi i la fauna vertebrada del terme. Aquest espai, inaugurat el gener, vol fomentar el turisme ornitològic, com a via de diversificació econòmica i perquè ajudi a fixar població jove al municipi, i preveu la construcció d'un alberg annex de 16 places amb aquesta finalitat. Ja us podeu imaginar qui hi ha fet possible tot això...

◆Joan Maluquer

Reflexions després del pas del temporal Glòria

Solucions sostenibles per un DELTA resilient al canvi global

El passat mes de gener, el temporal Glòria, del qual potser ens hem oblidat per causa del Covid, va arrasar una bona part de les àrees costaneres de la Península, i les seves conseqüències van ser especialment greus en zones deltaiques, com la Tordera i especialment el Delta de l'Ebre. Allà, aiguamolls, muscleres, arrossars, camins i platges van ser engolits per la força devastadora de les aigües. A les pèrdues econòmiques, s'hi han d'afegir els gravíssims impactes ambientals. A DEPANA hem volgut recollir l'anàlisi de dues autoritats en matèria d'ecosistemes fluvials i coneixement del Delta de l'Ebre, en Narcís Prat i en Carles Ibàñez.

A partir dels treballs de recerca i innovació realitzats els darrers 30 anys en el marc de la Universitat de Barcelona i de la Unitat d'Ecosistemes Aquàtics de l'IRTA, en col·laboració amb moltes altres institucions de recerca, disposem de dades i coneixements suficients per bastir una estratègia de gestió del tram final del riu Ebre i el seu Delta que permeti mantenir-los en bon estat durant les properes dècades. Si parlem d'un horitzó temporal més llarg, la qüestió es complica a causa de l'acceleració del canvi climàtic, amb previsió d'una pujada del nivell del mar de l'ordre d'un metre a finals del present segle, i de varis metres els propers segles. En aquest escenari no és gens clar que el delta es pugui mantenir.

Parlem però dels propers cinquanta anys, per posar un horitzó temporal realista en relació al qual podem imaginar una resposta col·lectiva al repte que representa mantenir un delta i un riu vius i pròspers. Com és lògic i necessari, cal plantejar actuacions (i estudis) a curt, mitjà i llarg termini, si volem dotar-nos d'una estratègia efectiva, amb cara i ulls. En realitat caldria parlar d'estratègies de llarg i curt recorregut, sota l'enfocament d'una gestió adaptativa. En qualsevol cas es tracta d'una estratègia fonamentalment basada en el que ara s'anomena "solucions basades en la natura" que equival al que abans es coneixia com a "enginyeria ecològica", és a dir, actuacions pensades per aprofitar i/o potenciar els processos naturals en benefici de l'espècie humana sense perjudicar (idealment afavorir) les altres espècies. Aquí la clau està en aprofitar els fluxos d'aigua, sediments i nutrients per mantenir una economia i uns ecosistemes oberts i dinàmics, partint del principi evident que el delta no pot subsistir sense el riu, i que el riu no pot subsistir sense aigua, sediments i nutrients. Per tant, el repte principal és la gestió integrada de la conca i un canvi en la gestió dels embassaments, amb l'objectiu de vincular-ho amb una gestió integrada de les costes.

La desembocadura del riu Ebre a l'estiu del 2019.
Foto © Mariano Cebolla

La falta de sediments i el seu transport

L'estratègia de llarg recorregut passa per la restauració de la connectivitat fluvial i el manteniment dels rius com a ecosistemes funcionals. Això és fonamental per a la supervivència de les zones costaneres, que necessiten les aportacions de sediments ara retinguts als embassaments per compensar la subsidència del Delta i l'increment del nivell del mar, que se situen entre 1-5 mm/any d'enfonsament i 3-4 mm/any el increment del nivell del mar, que pot arribar d'aquí a 50 anys als 10 mm/any. Per tot plegat, l'increment relatiu del nivell del mar (RSLR en anglès) és actualment d'uns 5-6 mm/any però en el futur arribarà als 10-15 mm/any. La paradoxa és que estem creant deltes artificials a la cua dels embassaments (que s'acaben convertint en espais protegits) i degradant els deltes naturals amb la conseqüent desaparició d'espais naturals protegits (com és el cas de l'illa de Buda al delta de l'Ebre), però també les platges d'arreu, doncs això és un problema d'escala mundial.

Per canviar aquesta tendència hem de restaurar si més no parcialment el transport de sediments cap a la costa, la qual cosa significa una aportació de sorra

Imatge de la barra del Trabucador després del pas del Glòria. Foto © Bombers de la Generalitat

"Hem de restaurar el transport de sediments cap a la costa, la qual cosa significa una aportació de sorra a la desembocadura de l'ordre de 300.000 a 400.000 tones anuals, per aturar la regressió."

a la desembocadura de l'ordre de 300.000 a 400.000 tones anuals, per aturar la regressió. Tenint en compte la superfície del Delta la compensació de 5 mm/any de RSRR suposa una aportació de llims a la plana deltaica (a través de la xarxa de reg) de l'ordre d'1 milió de Tones anuals, per compensar la subsidència i la pujada del nivell del mar. Aquí es pot plantejar l'opció d'aportar sediments només a les zones més baixes, amb la qual cosa els requeriments són inferiors. En qualsevol cas, el riu encara té capacitat de transportar aquests volums amb el règim actual de cabals, tot i que no seria el cas amb el règim de cabals ecològics tal com està formulat actualment. Mentre que actualment al Pla Hidrològic només es contempla una aportació mínima de 3000 Hm3/any, pel transport de sediments cal una assignació de cabals màxims (crescudes) a la primavera, als que s'han d'afegir els cabals per contenir la falca salina a l'estuari, i els necessaris pels arrossars, que en total implica més de 7000 Hm3/any en anys humits (proposta de l'Agència Catalana de l'Aigua). Òbviament, aquest dèficit de sediments anirà augmentant amb l'acceleració de la pujada del nivell del mar, i això requerirà la mobilització progressiva de sediments a diferents embassament de la conca, començant per Riba-roja. Les característiques tècniques dels sistemes de traspàs i la qualitat i quantitat dels sediment acumulats s'hauran d'estudiar en detall per a cada embassament, així com els estudis previs i els plans de monitorització. La realització d'una prova pilot a l'embassament de Riba-roja, amb l'objectiu d'avaluar la viabilitat d'un sistema permanent de transport, és molt urgent.

La Punta de la Banya i la barra del Trabucador a l'estiu del 2019. Foto © Mariano Cebolla

Com solucionar el problema de les tempestes tipus Gloria?

L'estratègia de curt recorregut, orientada a solucionar els efectes de les tempestes marines com va ser el cas de Glòria, passa per restaurar i mantenir uns sistemes litorals funcionals (platja, dunes i aiguamolls) amb una amplada suficient per frenar l'energia de les ones i la inundació marina (tenint en compte l'espai necessari per respondre a la pujada

"Cal restaurar i mantenir uns sistemes litorals funcionals (platja, dunes i aiguamolls) amb una amplada suficient per frenar l'energia de les ones i la inundació marina (tenint en compte l'espai necessari per respondre a la pujada del nivell del mar)."

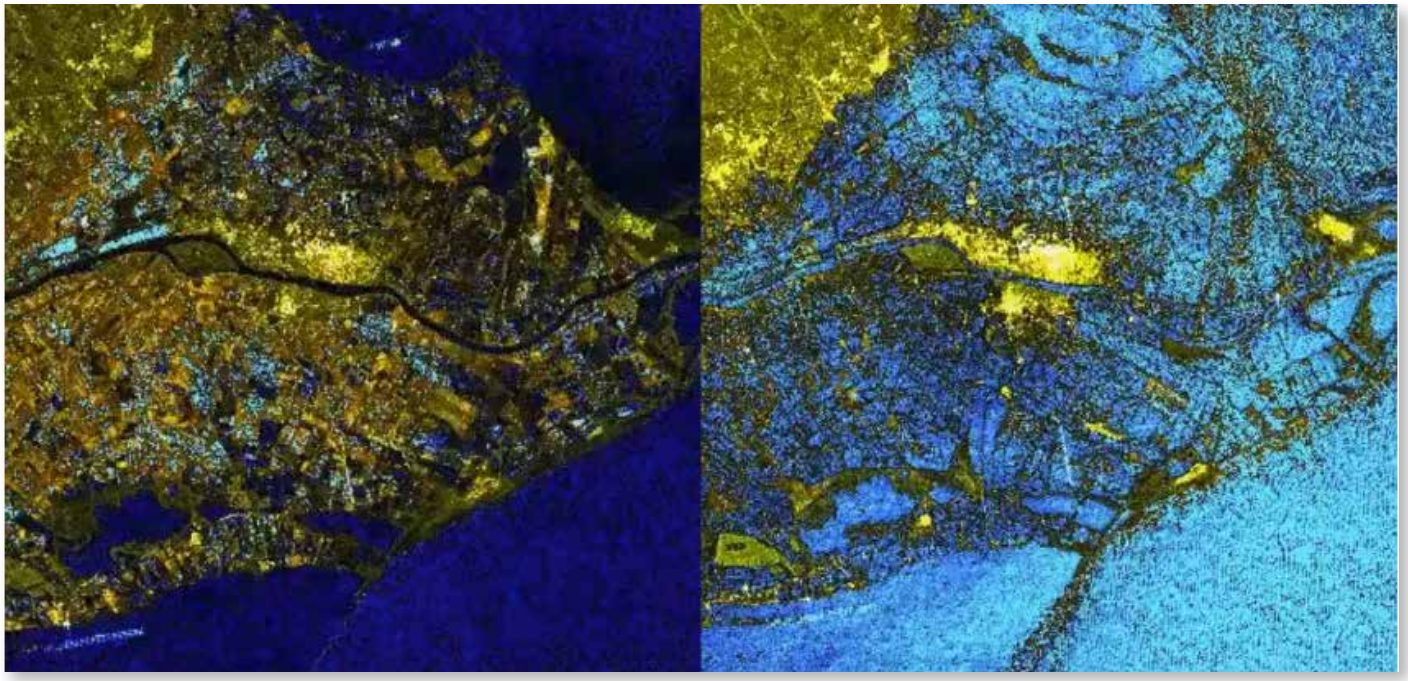

Imatges del Delta del satèlit Sentile dels dies abans i posteriors al Gloria

del nivell del mar). Això és indispensable en el cas de la platja de la Marquesa, on caldrà analitzar la millor solució (tècnica, ambiental, social, econòmica) per fer-ne la restauració, ja sia l'aportació de sorra o guanyant terreny als arrossars, o una combinació de les dues. En tot cas no es poden mantenir els arrossars a primera línia de costa si aquesta no té una amplada suficient de platja i aiguamolls. Necessàriament s'haurà de renunciar a algunes Ha d'arrossars pel fet que s'ha esperat massa a executar actuacions amb criteris de sostenibilitat. En el cas de l'Illa de Buda, l'aportació de sorra pot minvar la regressió però no pas aturar-la, caldrà a més l'aportació de sediments a la desembocadura. En el cas de la barra del Trabucador, donat que es tracta d'una barra litoral mòbil, l'aportació de sorra ha d'anar dirigida a ajudar el seu procés de restauració natural, sense alterar el seu funcionament geomorfològic. En qualsevol cas, l'estratègia d'aportar sorra d'unes parts del delta (on s'acumula) a altres (on s'erosiona) no és una solució sostenible, només es pot entendre en el marc d'una aportació de noves fonts de sorra al delta (la que es pugui transportar pel riu i altres possible fonts externes). També cal tenir en compte que per aportar sorra des del riu cap a algunes zones erosives com la Marquesa i Buda caldrà crear braços fluvials artificials (per fer arribar sorra a la Marquesa) o aprofitar braços naturals existents (com el braç de Migjorn a l'illa de Buda).

Les infraestructures verdes

Finalment, caldrà també desplegar una estratègia de desenvolupament d'infraestructures verdes més enllà de la costa, que abasti el conjunt del delta amb una visió integrada, amb l'objectiu múltiple d'adaptar-nos al canvi climàtic, potenciar el segrest de carboni, millorar la qualitat de l'aigua (filtres verds), connectar els espais naturals del delta amb corredors biològics i ecoturístics, etc. En aquest context, la recuperació de la biodiversitat ha de ser un objectiu prioritari. Això significa que cal recuperar nous aiguamolls a més de protegir els actuals. En aquests aiguamolls pot haver-hi una acreció important (de fins a 20 mm/any) que compensi la pujada del nivell del mar i la subsidència, fent més fàcil la defensa de l'interior del Delta i la seva activitat econòmica, així com una millora de la qualitat de l'aigua procedent dels arrossars.

Donat que els coneixements científics han permès anar acotant el que el Delta necessita per a la seva supervivència, actualment tenim els suficients coneixements per tal que els gestors responsables de la planificació i actuació dins de l'emergència climàtica que ens ocupa, puguin prendre de forma ràpida les decisions necessàries.

◆ **Carles Ibáñez Martí,**
IRTA Sant Carles de la Ràpita

◆ **Narcís Prat Fornells,**
Universitat de Barcelona

Sol·licitud de protecció de l'anguila

Diversos col·lectius científics i entitats ecologistes, entre les quals Depana, han demanat incloure l'anguila al Catàleg d'Espècies Amenaçades de Catalunya, en fase d'elaboració, després de molts anys d'endarreriments difícils de justificar. Els estudis, tant a escala catalana com estatal i europea, indiquen que la població global d'anguila es troba fora dels límits biològics de seguretat i que ha patit un intens declivi des de finals dels anys setanta a causa de la contaminació, la pesca (legal i furtiva), la introducció d'espècies exòtiques i, sobretot, la manca de permeabilitat dels rius que dificulta o impedeix la migració de les anguiles (i altres peixos) a través d'embassaments, assuts, etc. Malauradament, en el cas de l'anguila confluïxen un conjunt d'interessos econòmics i polítics locals, fonamentalment al Delta de l'Ebre que dificultaran la necessària protecció d'aquesta espècie.

Anguila. Foto © Alejandro García-Salmerón

Comunicat del Col·legi de Biòlegs de Catalunya

La COVID-19 i la fauna salvatge

Llúdrigues al riu Besòs, cabirols a Montcada, senglars que caminen tranquils pel carrer Balmes, cérvols per un poble de Zamora, corriols camanegres niant en moltes platges catalanes i tantes altres notícies certes o falses ens parlen d'un cert retorn de la Natura o rewildering quan l'ésser humà ha restat confinat. Que hi ha de cert i com hem de valorar aquest fenòmen? Tot seguit el punt de vista del Col·legi de Biòlegs.

Durant aquest període de confinament per la Covid-19 han aparegut en els mitjans de comunicació i les Xarxes Socials freqüents notícies i vídeos, sobre fauna que irrumpia en espais com pobles, ciutats, ports esportius, etc. Cal dir que moltes han estat les notícies al respecte, i moltes també les que han estat fake news (notícies falses), tant pel que fa a la localització, com pel que fa a la data en la qual es produïa aquesta "invasió" d'espais humans per part d'animals salvatges.

Desconeixem la intencionalitat d'aquestes notícies falses, i si responen a una visió catastrofista per la qual l'entorn humà estaria sent envaït per poblacions animals; o a una visió idíl·lico-ecologista, en el sentit que s'està recuperant la fauna salvatge i les poblacions animals, perquè l'activitat humana esta aturada...

Des del Col·legi de Biòlegs hem cregut convenient sortir al pas d'aquestes notícies i ajudar a oferir una visió realista sobre el que està passant: En primer lloc volem deixar clar que pretendre donar la imatge que la fauna salvatge s'està recuperant a causa del confinament per la pandèmia de la Covid-19, no només és fals sinó al nostre entendre perillós, i que no ajuda a intentar plantejar una solució efectiva i real sobre el problema de la davallada de la diversitat biològica causada per les activitats humanes. I en aquest sentit plantegem dues qüestions: La primera entendre el que està passant i la segona insistir en el plantejament d'una solució realista i efectiva. Pel que fa a la primera i per entendre el que passa, ens volem basar per considerar-ho molt aclaridor i proper, en el seguiment quotidià de carnívors com guineu, geneta, fagina i teixó amb foto-trampeig que des de fa tres anys porta a terme en Jordi Ticó, en una zona periurbana del Baix Montseny, a la comarca del Vallès Oriental. Una zona força humanitzada, i amb una intensa ocupació del territori per urbanitzacions i polígons industrials. Està clar que pel que fa a l'observació de la fauna salvatge aquesta es veu molt condicionada per aquests factors, tot adaptant-se la mateixa a la pressió humana i tot adaptant els seus costums bàsicament crepusculars cap a una activitat totalment nocturna, cercant les hores de màxima tranquil·litat i absència d'activitat humana.

Arran del confinament de la població a causa de la Covid-19 s'ha observat un canvi del ritme d'activitat crepuscular envers els hàbits més nocturns que havien assolit, tot començant la seva activitat una mitjana de tres hores abans que en els períodes anteriors. I res més. Els individus segueixen sent els mateixos i no hi ha hagut cap explosió demogràfica ni cap recolonització de territoris abans ocupats. I quan remeti el confinament i torni l'activitat i la presència humana, retornaran als seus hàbits anteriors.

Podríem extrapolar aquest exemple i passaria el mateix amb totes aquelles poblacions animals que han adaptat el seu comportament davant una disminució de la presència i activitat humana, i ampliant la seva presència quant a horaris i espais que deixava buida l'activitat humana. I en segon lloc, i com a reflexió, la pandèmia més tard o més d'hora remetrà i el SARS-CoV-2 passarà a ser una més de les malalties amb les quals la nostra espècie haurà de conviure. I si no modifiquem el nostre comportament, la fauna salvatge i la biodiversitat en el nostre planeta seguirà tenint els mateixos problemes i patint la mateixa davallada que ha estat patint fins ara.

O realment aprofitem aquesta pandèmia per fer un plantejament seriós i realista sobre què representa i l'utilitzem com un "reset" com espècie i societat, o seguirem amb la mateixa situació, i no només pel que fa a la fauna salvatge i a la biodiversitat sinó a nosaltres mateixos. Així i en primer lloc, creiem que de forma immediata cal acabar amb els mercats d'animals salvatges d'arreu i el seu comerç i, tornem a repetir, no només per a protegir la fauna salvatge i la biodiversitat sinó a nosaltres mateixos.

El premi Nobel (1958) Joshua Ledeberg va dir que no sabia quin organisme va començar la vida, però que sí que sabia el que li posaria fi: un virus. I ara afegiríem que "escampat per la desídia humana". I al respecte només un exemple i per nosaltres un motiu de profunda reflexió: Malgrat els milers de morts que tristament ha provocat, la Covid-19 presenta una letalitat relativament baixa. Imaginem-nos el mateix amb un virus amb la letalitat de la Verola o el VIH.

◆**Alejandro de Juan Monzon**
Biòleg.
Vocal de la Junta de Govern del CBC

EVA i RAÚL

conseqüents i ecologistes, una opció de vida.

És dia feiner. Hem quedat amb **Raúl Bastida i Eva Yus** per dinar junts. Ho farem a la seva masia, als afores de **La Cellera de Ter**, on viuen i treballen des de fa uns mesos. Circulem, per una AP-7 que, en ambdós sentits de la marxa, suporta un flux gairebé demencial de grans camions, tràilers, cisternes -tots apressats- duent mercaderies de les més diverses procedències, avançant-se, que es passen i repassen, ansiosos d'acomplir amb l'obligat "just in time", una de les potes que sustenten un sistema econòmic globalitzat. Però ara cal estar atent al volant -no distret pensant en productes de proximitat, estalvi energètic, consum responsable i coses per l'estil...

Can Busquetics, on acaba el ravalet de Can Xacó, és en un turó al peu dels vessants del Puig d'Afrou, amb alzinars coronats amb castanyedes de perxada, encara un punt moradenques, hivernals. El dia és esplèndid, finament puntejat del blanc i rosa d'uns ametllers casolans. Quietud, serenor. En Pic ha intuït que som amics dels seus amics i quan arribem ens saluda amb la cua.

- Raúl, sisplau, esteu aquí des de?
- Som uns privilegiats, sí, sí; d'abans de l'estiu passat. En Mario, la Bea i el menut Genís, han arribat de Castelló, de la Tinença de Benifassà i s'estan amb nosaltres com voluntaris de WWOOF. Estem treballant de valent, re-naturalitzant l'entorn més emboscat de la casa, una hectàrea, l'hort, les basses, endreçant el jardí, eliminant lianes invasores i exòtiques; una feinada. Però estem molt contents.

- Implicats en el vostre projecte, és així?
- Sí, a tope: El Meandre **www.elmeandre.cat** va endavant. És una Aula de Natura, amb activitats per a escolars, sortides guiades per a famílies i rutes per a adults. A més, ja en la casa, oferirem també un centre d'educació naturalista i mediambiental a entitats, escoles, associacions, sales per a reunions, estades...

- Eva, i això aquí mateix? A la masia?
- Sí, sí. Passeu, entreu sisplau; d'origen, la casa és del s.XVIII, va ser restaurada l'any 1979.

El grup Biocellera a Facebook

- I a les xarxes socials?
- I tant!. Per pura necessitat. Hem creat un grup de FB: Biocellera, per compartir observacions de fauna i flora, promoure la passió per la biodiversitat i difondre els valors naturals de la zona: **https://www.facebook.com/groups/biocellera.** Els temes informàtics els segueixo molt de prop jo mateixa

- I també t'ha seguit a l'hort l'espavilat Gael, que no para de jugar. Observo que hi teniu alguns cítrics.

●●● *"Hem creat un grup de FB: Biocellera, per compartir observacions de fauna i flora, promoure la passió per la biodiversitat"*

- Ho vam descobrir amb certa sorpresa, però, arrecerats pels bancals que generen un microclima, estan fruitant molt bé. No us oblideu pas d'agafar algunes llimones per endur-vos-les a casa vostra.

- Moltes gràcies, Eva. I per afavorir la biodiversitat, la fauna en general, què feu?
- Acompanyeu-nos a fer un tomb per les feixes i ho podreu veure vosaltres mateixos.

L'Eva, el Raul i el Gael

Can Busquetics, una masia amb solera

- I tant que ho veiem!
- Estem en plena feina de readaptació: menjadora per a ocells hivernants -veieu que està funcionant molt bé- refugis per a micromamífers, eriçons i rèptils, bales de palla per a ratolins, caixes-niu, àrees amb herbes ruderals, gramínies i cards, "hotels" *(de 4 estrelles)* per a insectes, troncs d'arbres morts -ens visiten 4 espècies de picots- piles de fusta, basses naturalitzades per amfibis, impermeabilitzades amb argila, que s'omplen amb l'aigua d'escolament de la pluja..., aquí tenim un túmul en espiral, de pedra seca, per a plantes aromàtiques, en aquell roure, una video-càmera de fototrampeig, per a gravacions diürnes i nocturnes...

●●● *"M'agrada més –i m'esforço en transmetre-ho- admirar i valorar la Natura propera, la que més ens hem d'esforçar per defensar-la."*

- S'ha estrenat ja?
- Sí, sí. La fagina hi ve sovint. Esperem el teixó, però encara no n'hem vist rastres. Hem plantat també l'espai del futur "bosc comestible", que ens caldrà protegir, perquè ja ens ha visitat algun senglar.

Records del Delta del Llobregat

- Un acte de fe, Raúl.
- També d'esperança, sens dubte. Penso ara en algunes lluites ecologistes guanyades -gràcies a molta gent- com la *d'EuroVegas*, per exemple. Vaig començar de jovenet, com a "menja-camins" i aviat el meu Km 0 -on els ocells em van captivar per sempre- va ser a *La Bassa dels Pollancres*. Al cap de poc ja era soci de DPN. Tot i que el bitó "*botaurus*" sigui per a mi una mena d'ocell mític, no en tinc cap de preferit, no. M'apassiona i m'emociona -sí- la fenologia, amb aquell punt de misteri... des de la platja de Ca l'Arana, al Delta del Llobregat, un dia màgic de març, veure passar damunt del mar grups i més grups de xarrasclets, migrant al nord. Una vivència inesborrable.

- Tots en tenim alguna; com a simples aficionats, o com a ornitòlegs.
- Ja, sí, però vull dir que m'agrada més –i m'esforço en transmetre-ho- admirar i valorar la Natura propera, la que més ens hem d'esforçar per defensar-la. Prefereixo ser un "*patcher*" que no un "*bimbero*" i t'ho dic amb tot el respecte, de veritat. Crec coincidir amb l'amic Xavi Larruy, a qui admiro gairebé com un referent.

Mentre fem temps per al dinar, des de la lluminosa galeria, oberta a la plana al·luvial del Ter, harmònicament dibuixada d'arbredes i camps de conreu, fixo la vista damunt del tossal de Sant Julià del Llor, on dos grans ocells, aparentment incansables, planen junts, jugant a empaitar-se.

●●● *"Vaig començar jovenet, com "menja-camins" i aviat el meu Km 0 -on els ocells em van captivar per sempre- va ser a La Bassa dels Pollancres"*

- Raúl, mira !!!
- Són corbs, semblen vols nupcials, sí, sí. Un dels ocells més intel·ligents i que, a més, fidelitza la vida en parella. Aquí tenim també la cornella negra, però no és pas tan abundant com en altres comarques.
Un excel·lent, abundant, saborós i ben cuinat arròs amb verdures -una veritable paella vegetariana- amb algun innegable toc valencià, acompanyat de l'autenticitat de la bona companyia i amb l'afegit d'alguna entremaliadura dels dos espavilats i simpàtics nens, ens ha fet arribar, gairebé sense adonar-nos, al moment en què l'últim raig de sol s'ha amagat darrera la carena, avisant-nos de l'hora de tornar a casa.

- Moltes gràcies Raúl i Eva!!
- A vosaltres també, amics de DEPANA, i que continueu així -ben actius- que som molt necessaris!!

A reveure, fins aviat i molta sort!!

◆**Joan Cuyàs Robinson**

Montserrat Colell Mimó

etòloga, primatòloga, naturalista.
(Dpt. Psicologia Clínica i Psicobiologia,UB.)

"Amb els bonobos ens vam poder estudiar mutuament"

La professora Montserrat Colell ens parla del seu mestre, Jordi Sabater Pi, de la seva recerca científica en etologia, de les seves experiències africanes, de la seva faceta com a escriptora, de les polèmiques amb els zoos i de la relació de l'home amb la Natura.

- Bon dia! Sisplau? Muntsa Mimó?
- Bé, sí i no. Jo sóc la Professora Montserrat Colell i també escric, com la Muntsa, però articles científics d'Etologia, una disciplina que estudia la conducta animal i que m'apassiona. En canvi, la Muntsa -un alter ego- escriu llibres de ficció, sovint històries fantàstiques, que entusiasmen els més petits i també els no tant petits.

- Com "Xarop de banya d'unicorn"?
- N'és un d'ells. Ja té anys i s'ha reeditat quatre vegades. Quan faig sortir animals a les meves històries, sempre procuro basar-me en conductes reals, com a *¿Ets prou llesta, Nyumbú?*, on una cria de nyu perd el seu ramat i no pot fer la migració anual.

- El teu interès pels animals et ve de?
- Sempre m'han agradat. De ben petita ja m'interessava a fons per tot allò que tenia a veure amb el seu món i amb la Natura; als 14 anys havia llegit coses del **Konrad Lorenz**, de la seva amistat amb les oques i l'etologia, m'empassava les sèries de **Félix Rodríguez de la Fuente** *-Fauna-* a TVE. Volia ser biòloga o veterinària i amb 18 anys, vaig fer un viatge inoblidable de coneixença i aprenentatge a l'Amazònia que em va marcar definitivament. Poc després, al final d'una xerrada sobre goril·les, que es feia al Zoo de Bcn, em vaig presentar al conferenciant: era en **Jordi Sabater Pi**.

●●● "Jordi Sabater Pi em va aconsellar a reafirmar definitivament el meu interès per l'Etologia, matriculant-me a Psicologia -no a Biologia- on s'ensenyava Zoologia i Ecologia però no comportament animal o humà."

Amb la primatòloga Jane Goodall a Gombe NP

- El d'en Floquet de Neu!, i també molt bon dibuixant!
- Sí, però era moltíssim més; es pot dir que ell, un autodidacta va "descobrir" l'Etologia com a Ciència del comportament animal i la va fer conèixer a casa nostra. Això ha costat molt que se li reconegués. Em va aconsellar -gairebé em va obligar- a reafirmar definitivament el meu interès per l'Etologia, matriculant-me a Psicologia -no a Biologia- on s'ensenyava Zoologia i Ecologia però no comportament animal o humà. Després, vaig treballar molts anys amb ell. M'atreviria a dir que va ser el meu "pare científic". Era un savi, naturalista i humanista, tot l'interessava; la Natura, les cultures, transmetia entusiasme. Ell em va dirigir la tesi Doctoral.

Lateralitat manual en els gran simis

- Que tracta de..?
- *L'estudi de la lateralitat manual en els grans simis.* Tot i que els humans podem ser dretans, esquerrans o ambidextres, majoritàriament som dretans, i aquesta especialització del cervell es pot relacionar amb un ús ancestral d'estris senzills i una posterior fabricació d'eines més complexes, que té poc a veure amb el llenguatge, una adquisició més "recent". Avui, per exemple, coneixem bé l'evolució de la conducta d'alguns grans simis, com els ximpanzés que fan servir tiges i pals prèviament preparats, per agafar formigues, fruits, etc, utilitzant les dues mans per fer tasques diferents, però complementàries. En **Jordi Sabater Pi** o la **Jane Goodall** van ser dels primers a descriure aquestes conductes instrumentals. Per cert, que amb la Jane Goodall vaig tenir la sort de coincidir a Gombe, Tanzània. Tot un privilegi! Ella ja té 85 anys però segueix ben activa!

- I això també ho fan els bonobos?
- D'aquests primats, més enllà del que es divulga sobre la seva peculiar utilització del sexe com a recurs de socialització, en podríem parlar hores. No tenen una conducta instrumental tan freqüent ni complexa com la dels ximpanzés, però tenen altres conductes molt interessants i encara ens en queda molt per aprendre. Malauradament, és molt difícil poder accedir als pocs llocs de la selva equatorial de la República Democràtica del Congo on viuen, en poblacions escasses i amenaçades. En un dels meus primers viatges a l'Àfrica -jo tenia 28 anys- vaig poder observar, en ple bosc, la conducta d'un grup de bonobos que no defugia la nostra presència, ben propera a ells. Podem dir que ens vam estudiar mútuament. Va ser una de les vivències més emocionants de la meva vida professional, una immensa sort que vaig tenir.

"S'hauria de superar obligatòriament una elemental prova de coneixements d'etologia abans d'adquirir una mascota i potser també un test de civisme."

Els safaris etològics

- Això són pràctiques d'Etologia de camp, no?
- Sí, justament acabo d'arribar de Tanzània amb un grup reduït de participants en un safari etològic. Cada any, al febrer i juliol coordino viatges d'estudi del comportament animal en el seu entorn natural. Les normes d'actuació envers la fauna són molt respectuoses. Res a veure amb alguns safaris massius per a turistes. Per cert, és preocupant constatar els canvis climàtics; la meteorologia sembla capgirada, la "seca curta" amb forts aiguats i a la inversa, llargs episodis de sequera. Fauna i humans ens ressentim per igual.

- A DEPANA també fem sortides d'observació de cetacis al litoral.
- Estic segura que sabeu com fer-ho, i ho feu bé. Cal evitar al màxim interferir amb ells. M'interessa molt aquesta activitat i m'agradaria tenir ocasió de participar-hi, si em passeu la informació. Fa algun temps també vaig ser sòcia. **I tant, Muntsa!**

El paper dels zoos

- Saps que estem molt implicats amb la problemàtica del ZOO?
- Ho sé. És un moment difícil, de canvis necessaris, però cal no oblidar que hi treballa gent molt qualificada, vocacional, que s'estima i coneix molt bé els animals que cuida. El potencial educatiu d'unes bones instal·lacions, amb interacció reduïda dels visitants i on prevalgui un benestar animal tècnicament estudiat -no purament paisatgístic- és molt gran. Ahir vaig estar-hi, al zoo, observant la petita girafa **Thembi**, de dies, preciosa, i els adults, un grup molt integrat, en un recinte adequat. Si som animalistes racionals, i no simplement emocionals, als zoos hi tenim molt bona feina a fer.
- La Marta Gumà, la nostra Presidenta, avui justament hi tenia una reunió

- I amb el "consumisme" d'animals de companyia què podem fer?
- Mira, les modes també actuen, influint en aquesta temàtica. Hi ha races de gos que mai seran compatibles amb determinats caràcters personals i això cal que ho sàpiguen els seus potencials amos. Penso que s'hauria de superar obligatòriament una elemental prova de coneixements d'etologia abans d'adquirir una mascota i potser també un test de civisme. I, evidentment, estic en total desacord amb el comerç d'espècies silvestres amb aquesta finalitat.

- "Sàpiens" el nostre epítet específic, ho és en exclusiva? O potser no tant?.
- No és ben bé així. Cada cop anem descobrint més habilitats cognitives més enllà de la nostra espècie. Per dir-ne una: aquestes garses desvergonyides que ara estem veient als jardins del campus, es reconeixen al mirall, tal com fan els grans simis, els dofins, les orques, els elefants... I els pops -un invertebrat- són capaços de resoldre proves "d'intel·ligència" molt complexes. És un camp d'estudi apassionant, que als humans ens fa sentir-nos part d'un contínuum amb tots els altres éssers vius. Part d'un tot en la Natura.

Montse Colell a Olduvai Gorge, a Tanzània

"En un dels meus primers viatges a l'Àfrica vaig poder observar la conducta d'un grup de bonobos que no defugia la nostra presència, ben propera a ells. Podem dir que ens vam estudiar mútuament. Va ser una de les vivències més emocionants de la meva vida professional."

- Per acabar, Muntsa, pots esmentar alguna persona per la qual sentis una especial admiració?
- Home, i tant! En **David Attenborough**. Un extraordinari NATURALISTA -sí, amb majúscules- divulgador científic i gran comunicador. Quan l'any 2018 el Museu de CCNN de BCN va atorgar-li el Premi Nat extraordinari, me'n vaig alegrar molt. Anys enrere m'havia contactat perquè li interessava molt la recerca que havíem fet amb goril·les sobre auto-reconeixement en el mirall. Ens calen divulgadors com ell, que ens ajudin a conscienciar-nos de que cal protegir aquest món tant meravellós on vivim.

- I algun consell als "depanerus"?
- Un, d'en Jordi Sabater: *"si observes, coneixes; si coneixes, estimes; si estimes, protegeixes"*... i que continueu així, actius i necessaris; us segueixo de prop...

- Naturalment!! gràcies Muntsa, a reveure!

Joan Cuyàs Robinson

INFERN DE FOCS A AUSTRÀLIA

Austràlia, un país que surt poc als mitjans de comunicació, ha estat portada preferent ja fa mesos a causa dels terribles incendis que van assolar una part del seu territori. Estem parlant d'uns focs nous, de nova generació, davant dels quals no sabem com actuar. Les dades són esfereïdores: Es cremaren més de 10 milions d'hectàrees, l'equivalent de la superfície d'Hongria. S'han perdut 33 vides humanes i es calcula que poden haver sucumbit o quedat molt malferits pel foc i el fum uns 1.250 milions d'animals, una xifra brutal que costa de creure. Parlem d'animals emblemàtics, molt d'ells endemismes australians, com koales, cangurs, wallabis o bandicuts, però molt més difícil serà estimar la pèrdua d'animals més petits i discrets com els invertebrats i els rèptils. La paradisíaca illa Kangooro, a l'est d'Adelaida, ha resultat especialment afectada, i es creu que més de la meitat de la seva població de koales pot haver mort. En el cas de Nova Gal·les del Sud aquesta pèrdua es xifra en un 30%. Els boscos afectats tardaran dècades a recuperar-se, una ferida que agreuja notablement el problema de la pèrdua de biodiversitat a Austràlia, i confirma de forma dramàtica les conseqüències del canvi climàtic, que encara hi ha qui nega tossudament. ◆

BELUGUES ALLIBERADES

Unes imatges, cedides per activistes de Greenpeace, on es mostraven les condicions penoses en què vivien prop d'un centenar de belugues i orques, en piscines reduïdes on gairebé no es podien moure, resistint les temperatures extremes de molta calor a l'estiu i de fred gèlid a l'hivern al nord de Rússia, van aconseguir el suport de més d'un milió de persones, que amb la seva firma exigia la seva alliberació. A les imatges es mostrava de forma eloqüent el patiment d'aquests cetacis, amb molt exemplars ferits i famolencs, que havien estat capturats i engabiats per ser venuts a delfinaris, principalment de la Xina. Finalment, gràcies a la pressió popular, 11 orques i 87 belugues han recuperat la llibertat, i neden lliures a les aigües de l'oceà Àrtic. ◆

UN FIL D'ESPERANÇA PER A LA GUATLLA ANDALUSA

La guatlla andalusa *Turnix sylvaticus* és un discret ocell molt semblant a la guatlla, que té el trist honor de ser la primera espècie d'ocell que ha estat declarada extinta en els darrers 150 anys. La darrera que va ser vista a Andalusia fou l'any 1981, quan un caçador en va dur un exemplar abatut a l'estació de Doñana. Des de llavors, i malgrat els intents de relocalitzar-la, no s'ha trobat cap indici d'ella a la natura. Darrerament, gràcies al treball de l'investigador de l'EBD Carlos Gutiérrez, s'ha aconseguit detectar-ne una pobació. És al Marroc, prop de la costa atlàntica, i tenim la gran sort de poder comptar amb un primer enregistrament amb vídeo, que resulta molt emocionant de poder visionar. ◆

CLAM PER SALVAR LES OLIVERES MIL·LENÀRIES

Els darrers anys s'ha produït un espoli silenciós i injustificable d'oliveres monumentals a les Terres de l'Ebre i al País Valencià, per ser venudes a col·leccionistes i a vivers, que fan un negoci molt lucratiu amb elles. Des de diverses associacions ecologistes com ara Salvem Montsià o el Gepec s'ha denunciat aquest espoli i a les xarxes circulen diverses iniciatives per donar suport a aquesta causa. Les entitats exigeixen un enduriment de la llei per tractar de posar fi a aquesta pràctica. Es demana que la nova llei de protecció hauria de preservar tots els exemplars que tenen perímetre de tronc de 2 metres o més, perquè protegir només a les oliveres considerades mil·lenàries –de més de 3,5 metres de perímetre –no atura l'espoli que es vol frenar. ◆

ELS GRATACELS DE MANHATTAN I ELS OCELLS

En aquesta revista ja hem parlat de l'afectació que provoquen els grans edificis, gratacels amb parets i pantalles de vidre, sobre els ocells. Milers i milers d'ocells, especialment els ocells migradors, moren o queden severament malferits en col·lisionar amb aquestes trampes mortals. Ho explicàvem pel cas del front marítim de la ciutat de Barcelona, en concret la zona de Diagonal mar, on en les darreres dècades s'han aixecat un munt de gratacels nous. Però és aquest un problema global. També el barri de Manhattan, a la ciutat de Nova York, amb el seu espectacular i frondós bosc de gratacels d'altures impossibles, l'estavellament d'ocells contra els vidres ha estat esfereïdor. Segons dades de la New York City Audobon, l'associació que lluita per defensar els ocells, cada any moren entre 90 mil i 230 mil exemplars, des d'ardeids i falcons, fins als petits colibrís, després d'impactar contra aquestes superfícies que els confonen. Però a partir d'ara la ciutat s'ha proposat encarar amb determinació aquest greu problema, amb una normativa nova que obligarà als nous edificis a emprar vidres estampats o envernissats més visibles per als ocells i a la instal·lació als edificis vells d'elements que serveixin d'avís visual que n'impedeixin els xocs fatals. Cal que aquesta iniciativa sigui imitada pel màxim nombre de ciutats del món. ◆

UN NOU DELTA DE LA TORDERA

El passat temporal Glòria, que tants desperfectes va causar al litoral català –sense parlar de les set víctimes mortals-, va oferir imatges insòlites, per la força desfermeda de les aigües dels rius i del mar. Una d'elles fou al delta de la Tordera, on la baixada de sediments va dibuixar una imatge nova de la desembocadura, amb l'arrossegament també de tones de brutícia i la formació d'una barrera de sorra; tot plegat va atraure la visita de molts curiosos. Els estralls que aquest temporal ha provocat a la Tordera ha impulsat a una dotzena d'entitats ecologistes a demanar mesures per evitar que futures riuades tornin a destrossar el delta i recorden que els tres càmpings situats a banda i banda actuen de tap, i defensen recuperar la fisonomia natural del delta per evitar futurs episodis com aquest. ◆

NOVA AMENAÇA PER AL TRENCALÒS

Les imparables conseqüències del canvi climàtic poden arribar a afectar de manera severa al trencalòs. Segons un estudi de la Fundación para la Conservación del Quebrantahuesos, s'ha demostrat la presència d'insectes vectors de transmissions infeccioses en zones dels Pirineus Centrals on abans no eren gens habituals. S'ha detectat la presència del paràsit causant de la grip aviar dins els territoris on nia el trencalòs, la qual cosa posa en evidència el risc altíssim que aquestes aus magnífiques o els seus pollets puguin arribar a contraure la malaltia. Les baixes temperatures que es donaven en aquest ecosistema de muntanya on viu el trencalòs havia suposat un fre per a l'arribada d'aquests paràsits, però amb l'augment de les temperatures aquesta barrera ha disminuït ostensiblement. Els investigadors van analitzar més de 800 mosquits i mosques negres capturats en més d'un centenar de nits de trampeig i els resultats no poden ser més inquietants: Un 70% de les mostres que donaven positiu en el paràsit contenien l'espècie causant de la malària aviar, el *Plasmodium relictum*. ◆

PROTECCIÓ PER AL CORREDOR MEDITERRANI

Les diferents espècies de cetacis que aprofiten el corredor de la Mediterrània, davant de les costes catalanes i valencianes, entre Alacant i el Golf de Lleó, per emprendre les seves migracions anuals, compten des de fa uns pocs mesos amb la protecció per llei d'aquest corredor, amb una extensió de 46 mil km2. El Ministeri de Medi Ambient es va comprometre internacionalment a qualificar aquest corredor marí a la categoria de ZEIM, zona especialment protegida, durant la reunió que el Conveni va organitzar el darrer desembre a Barcelona. Aquesta figura de protecció hauria de ser suficient per preservar aquest espai marí d'explotacions petrolíeres i del risc sempre present de possibles vessaments per part de vaixells petroliers que naveguen per la zona. Aquest ZEIM hauria de fer inviable diferents projectes de prospecció petroliera al mar de les Illes Balears. Les activitats pesqueres, tanmateix, sembla que no quedarien afectades per aquestes restriccions. Cal confiar que la protecció es faci realitat i que rorquals, catxalots, caps d'olla, dofins i altres cetacis puguin gaudir d'un mar sense sorolls, vessaments i explotacions petrolieres. . ◆

Les activitats de DEPANA de tardor a hivern

Excursions i tallers que ens acosten a la Natura

Tallers d'hort urbà i d'observació amb microscopis, sortides a la muntanya i a la costa, dofins, voltors, microinvertebrats aquàtics i petjades a la neu, alzines monumentals; les activitats de DEPANA mantenen el seu ritme d'exigència naturalista.

No cal anar molt lluny de la gran ciutat per descobrir aspectes interessants de la natura. El nostre company Joan Cuyàs organitza gairebé cada any inspeccions naturalistes als turons propers a Barcelona. La primera sortida va ser el 24 de febrer de 2019 al Turó de Montcada, la ressenya de la qual hauria d'haver aparegut a l'anterior edició de l'Agró. Com ens explica en Joan, es va poder constatar, un cop més, els molts aspectes d'interès naturalista d'aquest emblemàtic espai periurbà, malmès i explotat durant anys i ja sortosament en fase de restauració. Destaca en especial la densa obaga, amb espècies molt interessants i localitzades, els nombrosos afloraments geològics singulars, la inusual abundància d'alguna orquídia molt primerenca, l'estat avançat de regeneració d'unes àrees cremades fa temps, la presència de túrdids i moixons hivernants, algun rapinyaire, etc. Una matinal llarga, que als 19 participants ens va semblar curta.

Analitzant les peculiaritats geològiques del Turó de l'Enric a Badalona. Foto © Josep Maria Borrell

El segon turó a explorar ens porta a Badalona un any després, el 2 de febrer de 2020: 29 persones de totes les edats han participat activament en un itinerari guiat, amb la col·laboració de DPN, de descoberta naturalista, per aquest espai gestionat per l'AMB. Les abundants pluges de la setmana anterior i les temperatures suaus van fer possible parar especial atenció en la floració avançada i la brotada de moltes plantes ruderals, en les zones de parc urbà, i les dels prats secs, brolles, màquies i matolls mediterranis en les àrees no enjardinades. Es van estudiar també amb especial interès les peculiaritats geològiques d'aquest petit turó, un enclavament calcari singular d'elevat valor didàctic, preservat de la urbanització gràcies a la decidida i constant acció de veïns, entitats de barri, escoles i el suport d'associacions naturalistes i de defensa de la Natura. Es van observar 22 espècies d'ocells.

Espectacular plec silurià-devonià a la muntanya de Montcada. Foto © Joan Cuyàs

De molt didàctic i dinàmic es pot qualificar el taller d'hort urbà, que de la mà del nostre company Xavi Torrents, jardiner professional, va tenir lloc a la seu de Dpn el dijous 24 d'octubre. Va començar

amb una breu introducció a la botànica, aspectes relacionats amb les funcions dels vegetals, la importància de tenir plantes a casa i a la ciutat com a defensa contra agents contaminants i per la seva capacitat depuradora. Ens va parlar dels tipus de sòls i de substrats i consells de cara a muntar l'hort a casa, com la tria de les espècies, de l'espai, la utilització de material reciclat, consells sobre els estris i eines, com i quan fer els trasplantaments, els tipus d'adobs, etc. I finalment els sis participants vam poder tocar terra i embrutar-nos les mans plantant en petits testos alguns dels plançons de plantes hortícoles que el Xavi ens portava: pèsols, cols kale, apis, porros, enciams i també plantes aromàtiques com mentes i la dolcíssima estèvia.

Eines i planta per al taller d'hort urbà. Foto © J Cebrian

●●● *"És un espectacle observar com de seguida els voltors es congreguen als prats i com es llencen àvidament sobre el menjar"*

Els voltors d'Alinyà

Probablement els dos millors indrets de Catalunya per a l'observació d'aus rapinyaires avui dia són Boumort i Alinyà. En aquest segon punt, la muntanya d'Alinyà, a l'Alt Urgell, es troba la més gran finca privada del país, adquirida per la ja desapareguda Fundació Territori i Paisatge i avui dia, propietat de la Fundació La Pedrera. Aquesta va ser la destinació de la sortida del dissabte 26 d'octubre, a la qual es van apuntar 18 persones, dues nenes petites incloses, en un dia càlid de tardor, amb l'al·licient dels colors daurats de pollancres i els vermells dels aurons i les moixeres. Conduïts pel carismàtic monitor en David, i amb l'assistència del seu jove ajudant, en Pau, vam poder gaudir d'un dels espectacles de natura més memorables que es poden veure a Catalunya. El canyet d'Alinyà, situat en una clariana de prats, a uns 1200 m, sobre un turó, rep la visita de fins a 200 voltors, que baixen afamats a alimentar-se de les despulles d'animals morts que els hi porten cada dia. Nosaltres som conduïts fins a un mirador des d'on estratègicament es pot veure l'operació, però alhora uns quatre del grup han triat també, pagant una mica més, poder estar amb el David al canyet quan escampa les despulles, en aquest cas un cadàver de cabra i de diversos conills, per veure els ocells a pocs pams durant uns minuts. És un espectacle observar com de seguida els voltors es congreguen als prats i com es llencen àvidament sobre el menjar, tot seguint un ordre preestablert, els que fa més temps que no mengen són els primers que tenen dret a fer-ho ara. En David ens explica diversos aspectes de la finca d'Alinyà, on es poden veure les quatre espècies de carronyaires de Catalunya, de la biologia d'aquestes aus, de quina part dels cadàvers aprofita cada espècie i per on comencen, d'aspectes curiosos i força desconeguts, com ara la possible actitud predadora dels trencalossos joves o com els voltors són indemnes a la infestació per bacteris quan mengen carn putrefacta, de la problemàtica amb els ramaders, i de la falsa idea, propagada irresponsablement pels mitjans, que presenten als voltors com a caçadors implacables de ramat viu. En un cert moment som recompensats amb la visió magnífica del pas en vol just sobre nostre d'un elegant trencalòs adult. De tornada ens aturem a dos indrets recomanables, anant cap a Solsona, el mirador de la Serra Seca, amb magnífiques vistes sobre Boumort i la vall del Segre, i el Pas del Clop, un engorjat espectacular, que a tothom deixa bocabadat.

Els voltors es llencen afamats sobre el menjar que els hi porta el tècnic al canyet. Foto © Marc Benavides

Mirador dels voltors a Alinyà. Foto © RM Ribot

Admirant el conjunt de pedrots monumentals del Roc de la Mel a Casserres. Foto © Marc Benavides

El camí de ronda de Tossa

Després de diversos dies de ventades, el dissabte 14 de desembre podem gaudir en canvi d'una plàcida jornada, una mica càlida al migdia, en la caminada del camí de ronda de Tossa cap al sud. Penya-segats imponents sobre una mar blavíssima, en tot un seguit de miradors penjats sobre el vuit. Els onze participants, amb un nen petit inclòs, ens endinsem per aquesta senda que va guanyant alçada fins al conegut mirador d'es Cards, potser un xic desproporcionat, per, a partir d'aquí, seguir per un senderó desdibuixat dins del bosc. Ens fixem en la vegetació, amb una presència destacada de plantes al·lòctones, com les omnipresents figueres de moro, l'escampadís bàlsam *Carpobrotus edulis*, el lligabosc japonès, àloes, campanetes, senecis i una planteta rastrera d'origen australià, l'*Einada nutans*, molt comuna en aquest sector de la Costa Brava. Gavians, corbs marins, abundants cotxes fumades i una merla blava aturada sobre un arbust al penya-segat ens animen la ruta. Connectem després pel CR que transcorre una mica més per l'interior, per pista i que ens permet gaudir del bosc de pins i sureres, amb alguns exemplars prou remarcables. Enfilem un senderó que ens torna a apropar als penya-segats, oferint-nos panoràmiques irrepetibles sobre aquesta costa que no pot ser més brava, ens fixem en la curiosa caseta coneguda com a Xalet Vermell, que havia estat propietat d'un empresari que treballava de l'explotació del suro, i on un curiós retolet ens avisa de la presència de "gallines perilloses", i retornem al poble pel vessant més ombrívol i frescal, que ressegueix la riera. A la tarda visitem diferents punts emblemàtics de la vil·la de Tossa, com la vila romana, la casa Acervi, dissenyada per un arquitecte de l'escola de la Bauhaus, que es troba molt deteriorada, un parell d'interessants masies fortificades, fora muralla, i per descomptat el punt més conegut de Tossa, la vil·la Vella, emmurallada, els seus carrerons costeruts, i els seus miradors estratègics.

Semblava que un any més la neu seria un mirall, una il·lusió impossible, però de cop i volta el temporal Glòria ho va canviar tot. La tradicional sortida per veure rastres a la neu, que a punt va haver de ser cancel·lada, es va poder portar a terme sense problemes. Guiats per la nostra companya Iara, guia naturalista, l'indret triat fou Pardines, a l'Alt Ripollès, el diumenge 26 de gener. Paisatge nevat, però amb un gruix feble de neu, que ens va permetre caminar sense necessitat de raquetes. Els 10 participants van gaudir molt reconeixent diferents rastres i petjades a la neu: mustèlids, cérvol, cabirol, porc senglar i conill, tot un manual de natura intuïtiva.

●●● "Com un dels punts forts de la volta, vam visitar la insòlita balma de les 7 portes"

Una setmana més tard, el següent diumenge, ens trobem a la Carretera de les Aigües sobre Barcelona per emprendre una nova activitat del Grup de Defensa Forestal GAF. Era un indret que feia temps que no s'hi anava i va resultar gratificant retrobar arbres plantats en anys anteriors que han assolit unes mides respectables. Avui tocava arrencar planta al·lòctona, sobretot figuera de moro, per la qual cosa els esforçats 5 participants van haver de posar en pràctica la seva particular destresa i fortalesa.

Roques i alzines monumentals a Casserres

El dissabte 15 de febrer posem rumb a Casserres, al Berguedà. Els 9 participants

Foto de grup un cop finalitzat el camí de ronda a Tossa. Foto © J Cebrian

Taller de microscopis a Depana, una mirada fascinant a la vida més menuda. Foto © Jordi Cebrian

Material viu del filtre de l'aquari on es pot veure al centre un annèl·lid oligoquet i prop seu un protozou tipus Stentor. Foto © Carlos Macías

gaudim d'un dia esplèndid que ens permet explorar un interessant altiplà on es combinen els cultius amb petits bosquets de pi roig, alzina i roure i uns quants masos escampats. Com un dels punts forts de la volta, vam visitar la insòlita balma de les 7 portes, formada per roca sedimentària amb una capa de margues inferior erosionada que li dóna la forma, que ha estat aprofitada al llarg d'anys per diferents usos, com habitatge, com a corral i fins i tot com a presó a les guerres carlines. A l'interior inclús es pot trobar un forn de pa molt ben conservat. Els ocells no van fallar: un corb marí i un bernat pescaire s'enlairen des d'una bassa i un possible xoriguer petit és observat amb cura volant sobre els conreus. No menys interessant fou la visita del Roc de la Mel, un conjunt de roques situat al bell mig d'uns camps de conreu i la trobada amb un arbre monumental, l'alzina dels Colls, de 4,1 m de canó, 8,5 m de soca, alçada de 19 m i capçada de 29 m. Finalment vam dinar dalt d'unes roques observant l'embassament de Casserres on vam rebre la inesperada visita d'un tafaner mascle de cabra.

●●● *"Els nostres ulls van poder observar embadalits les increïbles criatures que van anant apareixent, des de simples i bellugadissos bacteris, a rotífers, tecamebes, paramecis, espectaculars anèl·lids com els oligoquets."*

Les facinació per les menudeses

Taller molt pràctic el que va dedicar Dpn als microorganismes d'aigua dolça, el dissabte 22 de febrer. Una assistència curta, només 6 persones, que vàrem poder gaudir de la fascinant vida microscòpica, observant els organismes que el tallerista, el biòleg Carlos Macías, ens va portar en diferents mostres, de sòls bàsics i àcids, organismes procedents del filtre d'una peixera, mostres orgàniques i mostres de plàncton fixades. Els nostres ulls van poder observar embadalits a través dels microscopis les increïbles criatures que van anant apareixent, des de simples i bellugadissos bacteris, a rotífers, tecamebes, paramecis, espectaculars anèl·lids com els oligoquets -potser la troballa més celebrada a causa de la seva forma "robusta" i els seus moviments espasmòdics-, diferents protozous com els del tipus Stentor, armats de cilis, les abundants clorofícies cocals de forma perfectament rodona i color verd, etc. Una experiència molt recomanable, que no et pot deixar indiferent i una finestra alhora a l'inici de la vida.

L'arribada de la pandèmia del coronavirus i la inquietant afectació que ha assolit al nostre país, ha obligat, com prou sabeu, a DEPANA, com a totes les entitats naturalistes i de qualsevol àmbit, a anul·lar totes les seves activitats i sortides des de mitjans de març. Confiem a poder recobrar la normalitat ben aviat. Però és ben cert que aquest virus, que tan pregonament ha trastocat la nostra vida quotidiana, ens hauria de fer reflexionar sobre el nostre estil de vida.

◆ **Jordi Cebrian, (col.laboracions de Joan Cuyàs)**

Actuació forestal a la carretera de les Aigües Foto: GAF

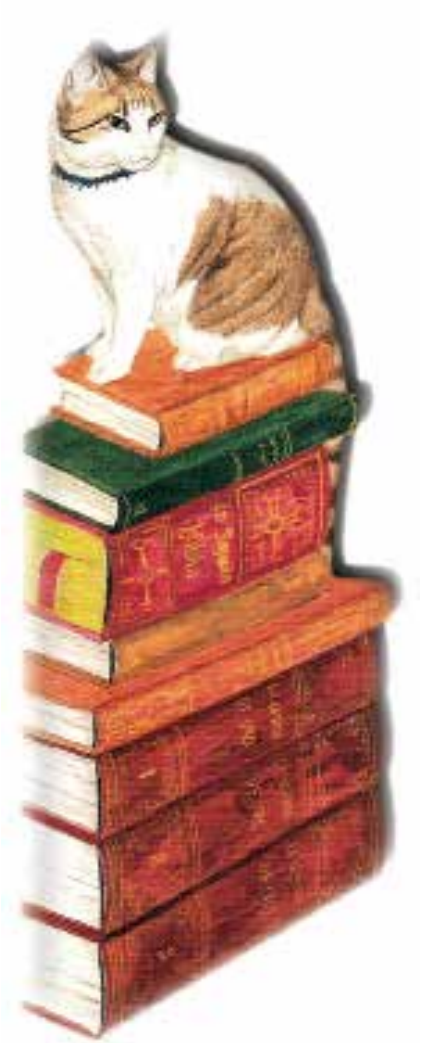

LLIBRERIA RODÉS

Compra-venda de Llibre Antic i d'Ocasió al Carrer de Banys Nous nº 8 de Barcelona

per **Toni Aparicio**

EL BLOC

http://www.blocdecamp.cat

El bloc que us presentem en aquest número de l'Agró té per objecte la divulgació de la geologia catalana. L'autor, geòleg de formació, editor científic i professor de secundària, dóna a conèixer diferents espais de la geografia catalana rellevants des del punt de vista geològic. El bloc, actiu des del 2008, té dues parts, el bloc pròpiament dit i itineraris oferts en els quals hom s'ofereix com a guia interpretatiu. En les entrades fetes d'aquest any, trobem per exemple la presentació de dues guies divulgatives sobre geologia a Catalunya o els jaspis de Montjuïc (muntanya que per cert, segons l'autor, ha estat la pedrera de Barcelona en molts edificis i construccions històriques com les muralles romanes o la Sagrada Família). Entre d'altres exemples d'entrades tenim el de Ribes Blaves, el millor aflorament de farina de falla d'Europa, situat entre Esparraguera i Matadepera o del pla de Tudela al Cap de Creus, on es va projectar i posteriorment enderrocar el Club Med. Els textos són sempre amens, desprenen passió per la geologia, estan profusament il·lustrats amb fotografies i dibuixos, i malgrat que la terminologia emprada requereix de vegades -pel llec- de manuals per entendre el que l'autor vol explicar, sempre resulta molt entenedor i engrescador. ◆

per **Rosa Maria Ribot**

EL LLIBRE

PRIMATES, biología, comportamiento y evolución

Autor: ***Miquel Llorente***

Lynx Edicions (2019) 501 pp.

El primer que hem de dir d'aquesta obra és que era molt necessària.

No podem parlar de primatologia sense recordar una figura cabdal, el Dr. Jordi Sabaté Pi que fou i continua sent un referent. Després d'anys a l' Àfrica, va tornar a Barcelona, on va ser pioner en la introducció de la primatologia a casa nostra. Els que vam tenir el plaer de conèixer-lo, com recorda l'autor del llibre que presentem, mai no oblidarem les seves classes magistrals, els seus magnífics dibuixos que ens traslladaven als paisatges africans més purs. Va parlar de cultura en els primats no humans, terme molt controvertit en aquells moments.

Però als estudiosos o interessats en el tema ens faltava una obra com la que aquí presentem i recomanem. Un llibre de capçalera que abracés tot el coneixement al voltant d'aquest grup al qual també pertanyem.

El seu autor, el Dr. Miquel Llorente, ha dedicat la seva carrera professional a l'estudi comparatiu de diferents espècies de primats, tant en el seu hàbitat natural, en semi llibertat com en captivitat. Actualment és director científic de Fundació Mona i de IPRIM (Institut de Recerca i Estudis en Primatologia) així com professor de la Universitat de Girona

Som davant d'un llibre molt complet on l'autor ens transmet tant el seu extens coneixement del tema, fruit del treball de molts anys de recerca, com el seu entusiasme.

En 8 capítols hi trobem conceptes bàsics d'etologia i els seus antecedents, la metodologia en la investigació primatològica, amb reflexions molt acurades, un apartat sobre l'evolució i taxonomia dels primats, amb una relació de les espècies existents i el seu estat de conservació. Es fa referència a tots els aspectes de la seva conducta, la seva adaptació al medi, l'aprenentatge social, l'ús d'instruments que conforma la seva cultura o la conducta sexual, sense oblidar la intel·ligència i la cognició. Tot acompanyat de magnífiques fotos i dibuixos i de taules explicatives.

La seva lectura ens permet endinsar-nos en la vida d'aquests companys de viatge que són els primats no humans. ◆

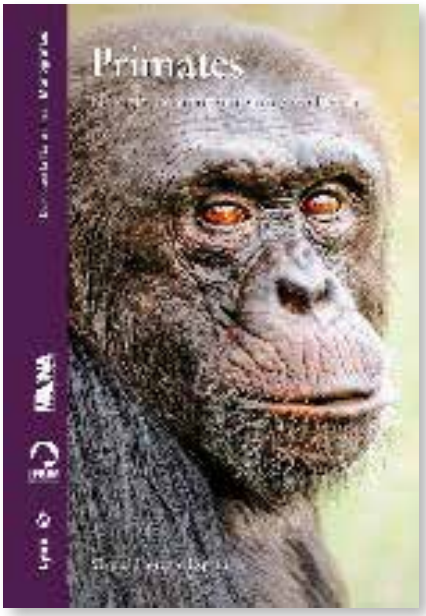

La flora de la vall de Saltèguet a la Cerdanya

Una nova recerca publicada a la revista Miconia

Aquests dos volums de la revista *Miconia* són el resultat d'un projecte científic col·lectiu realitzat per l'Equip de Recerca Botànica del Centre Excursionista de Catalunya. La finalitat del treball va ser la **confecció del catàleg de la flora de la vall de Saltèguet**, situada a l'est de la Cerdanya, a la Molina, i tributària de la ribera d'Alp. Comprèn part dels municipis d'Oceja, Palau de Cerdanya, Alp, Fontanals de Cerdanya i Puigcerdà, a més d'un petit espai de Toses (Ripollès). La vall hidrogràfica estudiada té una extensió d'uns 15 km^2. El treball va començar el 2006 i hi van participar molts voluntaris en les diferents fases del projecte.

El primer volum (*Monografies,1*) és un estudi geogràfico-històric de la vall. Dedica una primera part a l'exposició del medi físic, amb apartats com la situació geogràfica, el relleu, el clima, les aigües, la vegetació i la influència de l'home en la vegetació, ampliats amb aspectes generals de la Cerdanya. La segona part, un text pòstum d'Oriol Mercadal, és una síntesi ben documentada sobre el poblament humà de la vall de Saltèguet i de la Molina, des de la prehistòria fins els nostres dies, i que, en molts punts, es fa extensiva al conjunt de la Cerdanya. El volum, en color, conté 107 figures (mapes, fotos i gràfics) i una extensa bibliografia.

40 plantes molt remarcables per a la zona

El segon volum (*Monografies, 2*) és el catàleg florístic de la vall de Saltèguet, que presenta un total de 656 tàxons. Comença per una síntesi del medi físic i de l'acció humana a la vall i segueix amb una ressenya històrica de la recerca botànica coneguda sobre la Cerdanya des del segle XVII fins ara. A continuació s'exposa el treball dut a terme per l'Equip de Recerca Botànica i els diversos mètodes emprats en l'estudi. El treball de camp va consistir en l'exploració de la zona i l'aplec de notes de plantes observades, prop de cinc mil, i la recol·lecció de plecs d'herbari, uns quatre mil. Continuà el treball de laboratori de determinació de plantes i preparació dels plecs d'herbari amb la seva etiqueta, els quals van ser donats a l'herbari de la Universitat de Barcelona. La informatització de totes les dades florístiques recollides es va fer amb el programari B-VegAna, per crear, finalment, el catàleg pròpiament dit. Aquest conté cada planta amb les seves característiques: mapa de distribució a la vall amb l'abundància relativa, distribució general, nom popular, forma biològica, ecologia, època de florida i totes les localitats en que s'ha trobat la planta a Saltèguet, amb coordenades i nom dels recol·lectors.

L'última part és una anàlisi de la flora de Saltèguet en el seu conjunt, estudiant els elements que la condicionen i la riquesa florística observada, remarcable pel nombre de plantes vasculars quan es compara amb el d'altres territoris estudiats, així com pels tàxons nous dels quadrats UTM DG18 i DG19. Es relacionen unes quaranta plantes que per diverses raons es considera notable la seva citació a la vall. Una extensa bibliografia, una llista sistemàtica de la flora i els índexs habituals de noms clouen el volum.

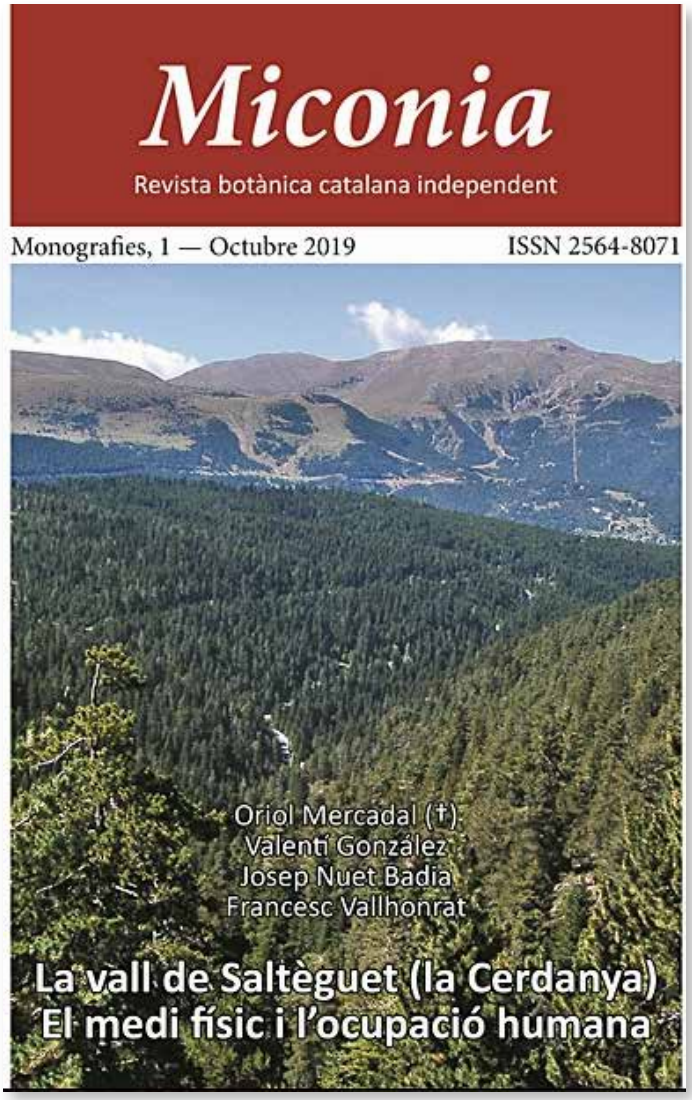

Els dos volums pertanyen a *Monografies* de la revista *Miconia* (revistamiconia.blogspot.com), són en format digital, de descàrrega gratuïta, i també es poden obtenir en format paper sota comanda a www.bubok.es/autores/josep

La Vall de Saltèguet (la Cerdanya). El medi físic i l'ocupació humana.
Miconia (Monografies, 1): 143 pp.
Mercadal, O.; González, V.; Nuet, J. & Vallhonrat, F. 2019.

La Vall de Saltèguet (la Cerdanya). La flora.
Miconia (Monografies, 2): 631 pp.
González, V.; Nuet, J. & Vallhonrat, F. 2019.

EN CONTRA

ESPERANÇA

No és cap novetat que una espècie animal modifiqui els ecosistemes de la Terra. Al llarg de l'evolució podem constatar com determinats éssers han condicionat i transformat la biosfera. Des d'aquest punt de vista, que l'home influeixi en la situació del planeta no és cap originalitat. Ho vestim com ho vestim, som una causa natural més, com deia Margalef. La diferència ja sabem que rau en la velocitat de vertigen dels darrers esdeveniments i que potser som el primer vertebrat que és conscient que n'és el causant.

El Panell internacional d'experts sobre canvi climàtic ha reconegut que les dades que ha recollit després de molt de temps d'investigacions són pitjors que el pitjor escenari que havien previst fa 5 anys. El factor clau (sistemàticament ignorat) segueix essent la preservació dels indrets lliures no essencialment transformats o lligats al sector primari extensiu. A redós d'aquesta situació veiem com NINGÚ es pren seriosament els advertiments. CAP govern reacciona de CAP de les maneres. Bones paraules i poca cosa més... Ja vam assistir el fracàs de la darrera Cimera sobre aquest afer celebrada a Madrid. Per si no n'hi hagués prou, tenim governs a molts Estats declaradament negacionistes de cap disfunció ambiental al món a que òbviament estan recolzats pels seus respectius electorats. Normalment, són els països més extensos i més poderosos...

A Catalunya hem declarat per decret –llei una emergència climàtica (amb l'etiqueta de pionera) que en realitat obre la porta tot el contrari: apuntala els efectes negatius del canvi que pretén combatre. Cap mesura de contenció, cap de reducció, cap d'estalvi energètic, cap de conservació de la natura...
A sobre, tot el sector fonamentalista habitual ha sortit en tromba brandant l'espasa per exterminar la llacuna protegida de La Ricarda sota no sé sap quines indecents justificacions de creixement de l'aeroport del Prat de Llobregat (motiu d'una futura Contra). Com s'infereix del què ha escrit en premsa l'exconseller Mas Collell, no serem nosaltres els primers passerells a actuar. Se li ha escapat la pura veritat... Quina decepció i quina barra!!

A banda, ja sabem que tenim una regressió molt marcada dels nostres drets com a ciutadans. Un panorama desolador sobre el qual els que ens considerem una mica sensibles estem paralitzats. La magnitud del problema ens ultrapassa àmpliament i no sabem com reaccionar. Fins aquí tot convida al nihilisme i ja ens podríem entregar a una vida dissoluta de *carpe diem*... Però som un animal que per viure necessita esperança i sense ella no hi ha futur. No podem abandonar-nos a l'apocalipsi com a l'any 1000.

Avui aquesta esperança l'encarna una noia sueca que es diu Greta Thunberg. Ningú com ella ha sacsejat consciències fins ara. El tracte sever que li presten els *mass media* ja revela que no és considerada un personatge inofensiu. Darrere d'ella està tota una joventut que ja no combrega amb rodes de molí de suposats plans per d'ací a l'any 2050. Com a adults, no podem oferir promeses buides de contingut. Hem de ser capaços de ser creïbles i fins ara hem estat simplement hipòcrites. No tenim prou present la força del convenciment que ha generat ella en els nostres fills i faríem bé d'actuar abans que no sigui massa tard. El nostre sistema econòmic no pot atrinxerar-se exclusivament en la destrucció de la natura. S'ha acabat!! Ja ho hem transcrit molts cops: *there's no bussines on a dead planet!!*

◆ **Lluís-Xavier Toldrà**

DEPANA
LLIGA PER A LA DEFENSA DEL PATRIMONI NATURAL
www.depana.org
FES-TE SOCI!